

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Första kammaren. Nr 33.

Fredagen den 26 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk lönereglering för medicinalstyrelsen m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande nr 111, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anvisande af medel för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

I den till 1911 års Riksdag aflämnade propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning i hvad angick statens affärsverksamhet uti 11 punkten föreslagit Riksdagen att för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m. för år 1912 anvisa ett anslag af 1,500,000 kronor.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt,

a) att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte till fortsättande å sträckan mellan Järna och en punkt omkring 1 kilometer söder om Saltskog af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m. för år 1912 anvisa ett belopp af 250,000 kronor; samt

Om utlägg-
ning af ytter-
ligare ett
järnvägsspår
mellan Rön-
ninge och
Järna stationer
m. m.
(Forts.)

b) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning beträffande alla de synpunkter, som i denna fråga gjort sig gällande och hvarpå sålunda kunde grundas ett bestämdt omdöme om huruvida stambanan med största fördel kunde framdragas i den af nästlidet års Riksdag beslutade sträckningen eller mellan Igelsta och Ström öfver Näset med läge å fast bro med segelfri höjd öfver Södertälje kanal.

Reservation hade afgifvits af grefve *A. F. Cl:son Wachtmeister*, friherre *J. T. Gripenstedt* samt herrar *O. Björklund*, *O. Tonning* och *C. A. Kjellberg*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m. för år 1912 anvisa ett anslag af 1,500,000 kronor.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Den föreliggande frågan — Södertäljefrågan — har mycket talats om under denna riksdag, den har mycket talats om i fjol och i förfjol, och jag tror, att det är få frågor, som omdebatterats så mycket så inom som utom riksdagen. Frågans förlopp har också varit ganska märkligt. År 1909 var det första gången regeringen lade fram frågan om dubbelspår emellan Rönninge och Järna, och regeringen föreslog då Riksdagen att bevilja medel till den s. k. hårnålskroken. Herrarne komma nog ihåg, att Riksdagen var mycket betänksam i detta afseende och fann, att det kungl. förslaget, sådant det då var, icke kunde bifallas, utan Riksdagen afslog detsamma. Men i följd af de uttalanden, som då gjordes af statsutskottet och Riksdagen, kom Kungl. Maj:t i fjol fram med det här s. k. Glasbergaförslaget. Det gick Riksdagen in på, fann, att det var väl motiveradt, och det blef nu Kungl. Maj:ts och Riksdagens samfälliga beslut, att vi skulle bygga efter det i fjol framlagda Glasbergaförslaget. Nu har vid denna riksdag en motionär inom Andra kammaren framkommit med synpunkter, med hvilka han vill göra gällande, att det beslut, som fattades i fjol, var förhastadt och att det var grundadt på skäl, hvilka voro något för hastigt tillkomna, och att de utredningar, hvarpå Kungl. Maj:ts förslag var grundadt, vore af mindre god beskaffenhet. Denna motion hänvisades af Andra kammaren till ett tillfälligt utskott, och detta utskott har helt nyligen afslutat sina förhandlingar. Det är ju herrarne bekant, att detta utskott började sin verksamhet med den ganska uppseendeväckande åtgärden, att det begagnade sig af 46 § regeringsformen för att gå in till Kungl. Maj:t och begära, att Kungl. Maj:t skulle höra väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om denna fråga och således begagna ett stats ämbetsverk såsom kontrollant på ett annat. Kungl. Maj:t

gick utskottet till mötes, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen afgaf ett utlåtande, som ju var ganska förmånligt för de synpunkter, som herr Lundin i sin motion förelagt kamrarna. Järnvägsstyrelsen fick yttra sig öfver väg- och vattenbyggnadsstyrelsens opus och ansåg sig kunna i mycket vederlägga hvad som där förekom. Sedan tillsatte Kungl. Maj:t en kommission, hvilken skulle skipa rättvisa mellan dessa båda ämbetsverk. Kommissionen kom fram med sitt utlåtande och kom till det slut, att det funnes ju skäl på båda sidorna, men att det funnes icke tillräckligt starka skäl för att vråka ett Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut. Kommissionen sade, att Glasbergaförslaget innebure sådana bestämda fördelar framför Strömslinjen, och dessa skäl vore af den betydighet, att man icke kan tänka sig annat, än att de böra kunna väga upp den större billigheten i omkostnader, hvilka tyckas kunna påvisas för Strömslinjen. Efter alla dessa utlåtanden, hvilka återfinnas i Andra kammarens tillfälliga utskotts betänkande, kom dessutom en promemoria från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvilken tyckes ha blifvit tillställd utskottet (jag vet icke, om det skett genom Kungl. Maj:t, men det är så få dagar emellan kommissionens utlåtande och denna promemoria, att det synes mig, som det åtminstone icke kunnat gå enligt 46 §). Emellertid, på detta sätt har det tillfälliga utskottet i Andra kammaren lämnat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen det sista ordet. Detta Andra kammarens tillfälliga utskott kom till det resultat, att det — visserligen i mycket hofsamma ordalag — sade, att utskottet funnit det vara så många nya upplysningar, som framkommit, att utskottet ville, att saken skulle ånyo af Kungl. Maj:t undersökas, och utskottet anhöll om ett kammarens beslut i denna riktning. Det är herrarne bekant, att Andra kammaren med mycket öfverväldigande majoritet beslöt i enlighet med sitt tillfälliga utskotts utlåtande. Sedan kom frågan grundlagsenligt till Första kammarens tillfälliga utskott, och herrarne veta också, att Första kammarens tillfälliga utskott ställt sig på den ståndpunkten, att utskottet icke kunnat finna annat, än att det är en mycket farlig sak att vråka ett Kungl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut, och vårt tillfälliga utskott framvisar, som mig synes på mycket goda grunder, att man icke bör vidtaga en sådan åtgärd annat än i mycket svåra fall och helst icke alls, men i allt fall endast i det fall, då det kan påvisas, att man gjort alldeles bestämda missgrepp, som måste botas. Så ligger nu saken, och det hade ju varit det naturligaste, att Första kammaren först fått uttala sig om sitt tillfälliga utskotts utlåtande och att saken därefter kommit till statsutskottet, som brutit ut ur den sjätte hufvudtiteln just den punkt, som handlar om dubbelspår till Rönninge — Järna, för att först se hvilket beslut kamrarna skulle komma till i följd af den Lundinska motionen. Så hade det väl gått

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

också nu, om vi icke varit i riksdagens sista timme och det icke befunnits önskligt eller opportunt att på allt möjligt sätt skynda på ärendena, så att vi skola kunna komma härifrån. Och till följd däraf kommer nu i dag, innan tillfälliga utskottets förslag föredrages i kammaren, statsutskottets utlåtande först, och jag skall då be att få yttra mig om det slut, hvartill statsutskottet har kommit.

Statsutskottet har funnit, att, till följd af den utredning, som ärendet fått under riksdagen, det föreligger sådana skäl, att Riksdagen bör hos Kungl. Maj:t anhålla att låta undersöka frågan ännu en gång. Jag har för min del icke kunnat vara med om det slut, hvartill statsutskottet kommit, och det hufvudsakligen af det skäl, som det tillfälliga utskottet här har uttalat och om hvilket jag nyss talade, och jag kan icke neka till, att det synes mig också, att, när man ser på statsutskottets motivering, den verkligen förefaller ganska betänklig. Det säges där: »Då sålunda utredning i angifvet syfte blifvit ifrågasatt, har utskottet icke ansett sig böra motsätta sig en sådan utredning och håller före, att den lämpligen anförtros åt en kommission, så sammansatt, att däruti såväl järnvägsstyrelsens som väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och vederbörande trafikanters åsikter komma att göra sig gällande, och torde denna utredning äfven böra omfatta förslag till köpeaftal för den mark, som måste af staten förvärfvas för de olika linjerna.» Jag kan ju icke neka till att att jag tycker det är litet betänkligt, att statsutskottet uttalat sig precis om huru det vill att denna kommission skall vara sammansatt. Hvad som möjligtvis ligger i det är, att utskottet vet, att det är Andra kammarens tanke, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fortfarande skall hafva sin hand med i spelet, och det synes mig litet egendomligt, att utskottet tagit in detta i sin motivering.

Nu vill jag till slut säga om denna fråga, som jag tillåtit mig beteckna såsom en af de mest uppseendeväckande, som vi haft under de senare riksdagarne, att jag, som jag nyss sagt, icke vill vara med om att gifva min röst åt en ändring af ett Riksdagens beslut. Detta ehuru jag visserligen icke är belåten med den utredning, som af järnvägsstyrelsen till 1909 års Riksdag inlämnades. Det är ju så, som jag i början af mitt anförande yttrade, att vi då icke voro nöjda med hårnålskroken, och då förefaller det mig mycket naturligt, att vi tänkte på Strömslinjen. Men 1909 års Strömslinje, som då förelåg, hade tvenne saker emot sig. Den ena tyckte jag för min del icke var så farlig, det var, att den skulle blifva ganska dyrbar, ty man skulle tydligen kunna vinna ganska mycken besparing i väglängd genom denna linje, men i afseende å den andra var det så mycket värre, nämligen att där skulle vara så dålig grund, att man kunde frukta afsevärdt mycket större kostnader än de redan

beräknade. Beträffande denna mycket dåliga grund kan ju hända, att, ifall Riksdagen beslutar sig för denna nya utredning, vi få höra mera om den nästa år, men i de utredningar, som i år blifvit framställda, ha vi hört mycket litet om den dåliga grunden. Och är det så, att denna grund icke är farlig, då får jag säga, att det är att beklaga, att detta förslag icke kom något bättre förberedt till 1909 års Riksdag. Men jag vill betona, att denna min anmärkning är i allt fall icke alls af den betydelse, att jag anser, att Riksdagen af den anledningen har skäl att upphäfva ett förut fattadt beslut, och därför anhåller jag att få yrka bifall till reservationen, hvilken går ut på att Riksdagen beviljar de 1,500,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt till dubbelpåret Rönninge—Järna.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Mot de erinringar, som den siste talaren gjorde med afseende på förberedelserna till Andra kammarens beslut öfver herr Lundins motion, skall jag icke göra någon invändning. Mot vårt tillfälliga utskotts betänkande rörande denna motion vill jag visst icke göra någon anmärkning, utan skall villigt erkänna, att det icke blott är goda grunder, det tillfälliga utskottet stöder sig på, utan att också detta utskott på ett mycket förtjänstfullt sätt, efter hvad det vill synas mig, gifvit uttryck åt dessa. Grefve Wachtmeister stödde sitt yrkande hufvudsakligen på samma grunder, som anförts i Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande och egentligen väl blott därpå, att han ansåg det mycket riskabelt att upprifva en föregående Riksdags beslut. Jag ber att få med allt eftertryck instämma i omdömet, att det är mycket riskabelt att upprifva en föregående Riksdags beslut och att, om så skall ske, mycket goda och kraftiga grunder måste därför kunna åberopas.

Huru ligger nu frågan här för oss i denna stund? Jag vill då först fästa uppmärksamheten på, att statsutskottets betänkande hvarken i motiveringen eller i klämman uttalar någon önskan eller ens något syfte att upprifva sista Riksdagens beslut. Därom säges intet. I motiveringen säges uttryckligen ifrån, att man icke vill med det gjorda yrkandet fördröja utförandet af förra Riksdagens beslut, och där föreslås också tillräckliga medel att fortsätta järnvägsbyggandet. Hvarför har då statsutskottet kommit till det beslut, som nu här föredragits? Jo, därför att utskottet har ansett, att så kraftiga grunder anförts, icke för ett upprifvande af förra Riksdagens beslut, men för anställande af en ytterligare utredning om, huruvida detta Riksdagens beslut bör fasthållas eller i en viss del förändras, och det kan ju icke förnekas, att åtskilliga grunder anförts för behöfligheten af en förnyad undersökning. Men därmed må nu förhålla sig huru som helst, inom Riksdagen finnes alldeles visst en pluralitet för den uppfattningen, att en ytterligare utredning är behöflig och

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

önskvärd. Detta bestrider icke grefve Wachtmeister, och det kan icke heller bestridas af någon, som känner situationen. När nu inom så stora kretsar af Riksdagen föreligger en bestämd uppfattning därom, att en ytterligare utredning är behöflig och önskvärd, och när man föreställer sig, att en sådan utredning skall kunna medföra en besparing för statsverket af mer än en miljon kronor, då synes det mig, som om för statsutskottet och Första kammaren läget vore sådant, att man icke kan motsätta sig den önskade förnyade utredningen, och det är på denna grund jag tillåter mig yrka bifall till utskottets framställning.

Herr statsrådet grefve Hamilton: Innan jag uttalar mig i anledning af herr vice talmannens yttrande, torde det vara min skyldighet att yttra mig något i saken.

Jag ber då att till en början få erinra därom, att den föreliggande frågan är mycket gammal; den har varit föremål för utredningar under omkring 12 års tid, och den har varit föremål för kommissioner och kommittébetänkanden, och järnvägsstyrelsen har flera gånger i ärendet afgifvit olika förslag. Under denna tid har järnvägsstyrelsen alltid drifvit den satsen, att frågan måste lösas på grund af tre samverkande faktorer: för det första statens järnvägars intresse, för det andra kanalens eller med andra ord Mälardalens intresse, och för det tredje Södertälje stads intresse. Ingen af dessa faktorer finge uteslutande göra sig gällande, utan de finge, om så behöfdes för att vinna något tillfredsställande resultat, jämkas med sig hvar och en för sig, men på grundvalen af dessa tre faktorer ansåg, som sagdt, järnvägsstyrelsen, att frågan borde lösas. Oppositionen har äfven den gått fram under de senare åren efter en och samma linje. Den har ansett, att man icke bör taga hänsyn till mera än den första faktorn, statens järnvägars intresse — kanalmöjligheterna trodde man icke på och staden Södertälje ansåg man vara en sak af mycket underordnad betydelse. I afseende å staden Södertälje har man dock nu gått ett steg längre, om jag så får uttrycka mig, man har nämligen förklaradt, att om man blott lägger en station på Näset, kommer staden Södertälje att utvidga sig så, att den förflyttar sig till Näset. Jag tror för min del icke, att man förflyttar städer genom dylika åtgärder, det beror nog på dem själfva, hvartåt de vilja utvidga sig. Det är, som herrarna kanske känna, kortare väg mellan Saltskog och Södertälje, än det skulle blifva emellan den nya stationen på Näset och Södertälje, men hittills har man icke förmärkt, att staden Södertälje skulle hafva någon benägenhet att flytta till Saltskog. Jag tror för öfrigt, att man icke får, man icke har rättighet att på det viset bagatellisera en ganska betydande stads intressen och en stad, som i alldeles ovanlig grad äger förutsättningar för utveckling. Men ännu mindre har man rätt att

på det sätt, som här skett, bagatellisera frågan om kanalens utvidgning och möjligheter. Det är en fråga, mina herrar, som, såsom herrarna kunna finna utaf handlingarna i ärendet, omfattats och fortfarande omfattas af hela Mälardalens städer kring Mälaren och af Bergslagen med det allra största och lifligaste intresse. Man har behandlat frågan nästan som om det vore ett påfund för att föra frågan i en viss riktning, men herrarna kunna lätt öfvertyga sig genom att studera, hvad som förekommit om, att detta är en fråga, som omfattas i Mälardalen, jag upprepar det, med det allra lifligaste intresse, och som jag tror på goda grunder. Efter dessa tvistelinjer, som jag nu omnämnt, har denna fråga gått fram. Under ett tidigare skede var det egentligen mest fråga om, huruvida banan skulle gå på segelhöjd öfver den gamla kanalen eller icke, men sistlidna riksdag anslöto sig statsutskottets och Riksdagens båda kamrar till järnvägsstyrelsens uppfattning, och Riksdagen underströk i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Riksdagen hade godkänt Glasbergalinjen just därför, att denna löste frågan med tillgodoseende af alla de tre faktorer, jag omnämnt, nämligen statens järnvägars intresse, Mälardalens intresse och staden Södertäljes intresse; det finnes uttryckligen angifvet i Riksdagens skrifvelse i fjol.

Nu vill man, att frågan skall tagas upp igen. Och därvid ställer man sig alldeles på samma punkt, som oppositionen ställde sig i fjol. Man åberopar alldeles samma skäl, som Riksdagen i fjol underkände. Det är mycket intressant att läsa Andra kammarens första tillfälliga utskotts betänkande — för resten väl skrifvet, väl hopkommet — där utskottet precis redogör för de af mig omnämnda tre grundläggande faktorerna och sedermera, precis som opponenterna i fjol, tager upp de båda senare faktorerna och säger: de förtjäna i själfva verket icke något afseende, samt slutligen kommer precis dit, där oppositionens stod i fjol.

Nå, det är ju sant, man har fått ett argument till, och det är ett argument, som utan tvifvel förtjänar allt beaktande. Det är, att enligt den utredning, som föreligger, den nu upptagna Strömslinjen skulle vara billigare att anlägga än Glasbergalinjen. Detta är, som jag säger, ett skäl, som förtjänar allt beaktande. Jag framhöll själf i fjol den fördel i sådant afseende, som den dåvarande Glasbergalinjen hade framför den dåvarande Strömslinjen. Jag begagnar tillfället att nämna, att, då byggnadskostnaderna för Glasbergalinjen i fjol angåfvos, jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet gjorde en uttrycklig reservation beträffande denna kostnad, med hänvisning till, att markvärdena då voro okända, och att de kunde komma att ökas. Det tillkomna skälet förtjänar, som jag säger, allt beaktande, men då man granskar detsamma, måste man emellertid noga se till, hvarpå denna prisskillnad beror. Jo, den beror i väsentligaste, för att

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

icke säga nästan i uteslutande grad därpå, att kommissionen icke ansett, att man i det förslag, för hvilket man nu skulle besluta sig, behöfde upptaga någon kostnad för en ny station i Södertälje på Ekenbergiska gårderna, hvilken station järnvägstyrelsen tagit upp till en kostnad af mellan 700,000 kronor och 1,000,000 kronor. Det är ungefär precis hvad man skulle vinna genom att godtaga den nya Strömslinjen.

Men, mina herrar, i anledning häraf ber jag att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, en omständighet, som — jag ber att få understryka det — icke spelar den allra ringaste roll för dem, som icke tro på möjligheten af kanalens omläggning. Till dem vänder jag mig icke, utan jag vänder mig uteslutande till dem, som gilla och vilja fasthålla de förutsättningar, som Riksdagen fastslog i fjol. En plan för ny kanal är särskildt uppgjord af kapten Torulf. Den nya kanalen går så, att den skär Södertälje gamla station med den utvidgning, som man ifrågasatt, midt i tu. Den skär alldeles sönder Södertälje gamla station. Om den nya kanalen kommer till stånd enligt den nya planen, kan därför icke Södertälje gamla station bibehållas. Den måste flyttas. Och det finnes icke någon annan plats, som jag vet, att flytta den till, än Ekenbergiska gårderna. Man kan naturligtvis mycket väl, såsom kommissionen gjort, utesluta kostnaden därför och säga: denna kostnad kunna vi utesluta, tills vi få se, om det blir en annan kanal. Men blir det en annan kanal, kommer frågan i ett nytt läge, och då kan det visa sig, att det varit blott ett undanskjutande tills vidare af utgiften. Om det blir så, att en station skall läggas på Ekenbergiska gårderna, beror det på, hvad den kostar. Järnvägstyrelsen har sagt 1,000,000 kronor. Kanhända den kan göras billigare, men i allt fall blir det för denna station en så väsentlig kostnadsökning, att den skillnad man här talar om nästan totalt försvinner.

Men det är icke nog därmed, det kommer någonting annat till, om man lägger denna station på Ekenbergiska gårderna, som man måste göra förr eller senare. Det måste naturligtvis finnas ett förbindelsespår mellan Södertälje station och stationen på Näset. Det är ju visserligen sant, att väg- och vattenbyggnadstyrelsen och äfven Andra kammarens tillfälliga utskott sagt, att det icke behöfves någon station i Södertälje, när det blir station på Näset, ty då skall Södertälje flyttas. Men detta tror jag icke på. Jag tror, att, då man hittills ansett det nödvändigt, att Södertälje skall hafva en station, fastän det är kortare väg till stationen vid Saltskog, än det framdeles skulle blifva till stationen på Näset, man nog äfven hädanefter måste hafva en särskild station i Södertälje. Därför måste man mellan den tilltänkta stationen på Näset och Södertälje hafva ett förbindelsespår, som skall gå öfver kanalen. Enligt Glasbergaförslaget skall man få

ett förbindelsespår mellan stationen och kanalen ned till hamnen, men ett sådant spår möter det inga betänkligheter att föra fram på en rörlig bro, ty där blir aldrig så stark trafik, att den kan inverka störande på kanaltrafiken. Annat blir det beträffande det spår, som skall ersätta spåret mellan Saltskog och Södertälje, hvarå redan nu framföres ett sjuttioal tåg i dygnet, under det att på stambanan går endast ett sextioal.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

I sin senaste promemoria har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framställt flera olika alternativ, däribland ett, som kallas alternativ IV. Detta har tillkommit för att visa, att man äfven med en Strömslinje utan några synnerligt orimliga kostnader kan tillgodose kanalintresset. Detta problem löses enligt alternativ IV så, att man har två fasta högbroar, en öfver den gamla kanalen och en öfver den nya. Men väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har däremot icke tagit någon hänsyn till det af mig omnämnda förbindelsespåret, och detta kanske helt naturligt, därför att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i allmänhet tyckes anse, att Södertälje numera kan vara utan station och nöja sig med en station på Näset. Men nöjer man sig ej därmed, får man allt säga, att alternativ IV ej löst frågan med mindre man gör en tredje bro på segelfri höjd, och om man räknar med kostnaden därför och kostnaden för stationen på Ekenbergiska gårderna, kommer man — så mycket kan man begripa — upp till orimliga kostnader. Man kan ju också lösa problemet så, att man tager de två fasta högbroarne öfver den gamla och den nya kanalen och drager fram förbindelsespåret på en rörlig bro, men då tager man ej hänsyn till kanalens intresse. Då har man ej löst problemet.

Men äfven om man ser bort från kanalen, som många vilja göra, är det åtskilliga saker att taga i betraktande med afseende å prisskillnaden. Jag nämnde, att i fjol man icke kunde närmare, än som skett, angifva kostnaderna för markpriset vid Glasbergalinjen. I alldeles samma belägenhet befinner man sig för närvarande med afseende å Strömslinjen. Kommissionen har där uttryckt sig synnerligen försiktigt, som naturligt är, och jag måste uttrycka mig lika försiktigt — man kunde ju annars få förebräelse, att man pekat på för vederbörande, hvar de skulle kunna få en liten förtjänst. Men jag får säga, att enligt min mening dessa markvärden äro i allra högsta grad osäkra. Och därtill kommer den ökade trafik kostnad, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen alldeles bagatelliserat, då det blir fråga om att hafva två stationer och ett förbindelsespår dem emellan.

Här har ju mycket talats om den utredning, som i fjol företogs af järnvägsstyrelsen på grund af statsutskottets begäran. Jag hoppas herrarne medgifva, att jag icke hade med den saken att göra. Jag hade intet annat att göra därmed, än att jag gaf järnvägsstyrelsen befallning att gå statsutskottets önskan till

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Köninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

mötes. Det är ju kanske ändå svårt att döma opartiskt i en sak, då man så bestämdt gjort sig till part i saken. Men jag, mina herrar, kan icke finna annat, än att den utredning, som skett, bestyrker riktigheten af järnvägsstyrelsens uppfattning. Den har icke visat, att det omdöme är oriktigt, som järnvägsstyrelsen på grund af sina äldre undersökningar på Näset uttalat, nämligen att, om man vill lösa frågan så, som Riksdagen fastslog i fjol, med hänsyn till de tre af mig angifna faktorerna, man icke kan lösa den genom någon Strömslinje.

Innan jag slutar, skall jag be att få nämna någonting, som åtminstone kanske kan hafva kuriositetens intresse. Jag gör det särskildt därför, att både förut här i kammaren och äfven i grefve Wachtmeisters yttrande det berörts en sak, som ju på sin tid varit föremål för rätt mycken uppmärksamhet. Herrarne minnas ju, att vid 1909 års riksdag Kungl. Maj:t föreslog, att problemet skulle lösas genom en s. k. Igelstalinje, en lösning, som — jag ber att i förbigående få nämna det — järnvägsstyrelsen fortfarande vidhåller vara både den bästa och den billigaste. Men denna Igelstalinje vann, som grefve Wachtmeister framhållit, icke sympati i Riksdagen; dels innebar den ju en förlängning af vägen, dels föredde den ett synnerligen krokigt planläge. Det senare stötte man sig alldeles ofantligt på, ja, man kallade skämtsamt denna linje för hårnålskroken. Jag sökte visserligen här i kammaren göra gällande, att denna krokighet icke alls var något fel ur järnvägssynpunkt, om det också såg mycket fult ut på kartan. Men herrarne hade en alldeles motsatt uppfattning. Om herrarne händelsevis hafva kartan tillstädes, skall jag be, att herrarne vilja kasta en blick på den. Hårnålskroken sticker ju mera i ögonen, för att den är längre, men om i täflan mellan hårnålskrokar graden af krokighet skall fälla utslaget, tror jag, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tager priset. Enligt det gamla Igelsta—Strömsförslaget är vinkelsumman för kurvorna omkring 250 grader, under det att vinkelsumman för kurvorna å väg- och vattenbyggnadsstyrelsens Strömslinje uppgår till icke mindre än 350 grader, således en vinkelökning af i rundt tal 40 %.

Ja, mina herrar, jag har härmed redogjort för, huru jag ser denna fråga. Jag vill blott säga några ord till, med anledning af herr vice talmannens anförande. Jag misstänker, att frågan ligger så, att, hvilket beslut kammaren än fattar, slutresultatet kommer att blifva ett uppskof. Och jag vill säga, att, om Riksdagen anser sig böra upprifva sitt förra beslut, detta är en sak, som det kanske icke tillkommer mig att yttra mig om. Jag skulle för min del beklaga det, men är det så, att Riksdagen önskar en ytterligare utredning, skall jag icke ställa mig afvisande. Jag skall försöka göra en så opartisk utredning, som det är mig möjligt, och se, hvilket resultat man kan komma till.

Herr Fränckel: Jag trodde icke, att jag skulle blifva i tillfälle att ännu en gång yttra mig i fråga om statens järnvägars dubbelspår öfver Södertälje kanal. Jag trodde, att genom förra Riksdagens beslut all möjlighet att få Riksdagen att grundligt gå in i denna fråga vore afklippt. Då jag är van att foga mig efter majoriteten, äfven om jag talat för motsatsen till hvad den velat, trodde jag således, att frågan om en ändring här vore fallen. Nu har, tack vare en motionär i Andra kammaren, som varit, om jag så får säga, envisare än jag, en motion framburits om möjlighet att låta Riksdagen en gång till blicka in i denna viktiga fråga. Jag vågar tillåta mig påståendet, att frågan är viktig, ty, mina herrar, det gällde och har nu gällt att lösa en fråga så enkel som den att framföra ett dubbelspår öfver Södertälje kanal, och detta skulle icke kunna åstadkommas under ett pris af 6,200,000 kronor. Jag undrar, om man icke har att i afseende å såväl statens som järnvägarnas finanser se till, hvad som i detta fall kan göras.

Här påminde statsrådet nyss om, att man redan år 1909 afslog en kungl. proposition om lösning af denna fråga. Och hvarför? Jo därför, att man icke tagit hänsyn till, hvad som ingår här, nämligen hvilka uppoffringar staten bör göra för att vinna de tre mål, som statsrådet här påpekade. Huru har man i detta fall efterkommit Riksdagens önsknings? Efter mitt förmenande på ett sådant sätt, att man gått till verket med förutfattade meningar och låtit unga ingenjörer experimentera först för järnvägsstyrelsens räkning och sedan för Kungl. Maj:ts samt därefter med dessa experiments resultat i händerna fått Riksdagen att fatta ett, jag vågar säga, förhastadt beslut vid förra riksdagen. Nu säger man: man har dock fattat detta beslut, man bör hålla ett Riksdagens beslut heligt. Ja, men, mina herrar, dels vågar jag påstå, att, om Riksdagen fattat sitt beslut på oriktiga, ofullständiga premisser, Riksdagen icke har skulden för, att detta beslut måste rubbas. Får man icke gå ut från den uppfattningen, att så varit fallet här? Icke, såsom här nyss sagts, till skada för staten, utan till fördel för staten har man lyckats få ett utlåtande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och om jag nu förbigår alla de olika faser, som detta ärende undergått under behandlingen, slutar dock väg- och vattenbyggnadsstyrelsens senaste promemoria med, att, om man söker och finner en Strömslinje, den blir 2,200,000 kronor billigare än den linje, som Riksdagen tänkte sig skola utföras enligt fjolårets riksdagsbeslut. Då frågar jag: har man icke rättighet att taga hänsyn till något sådant?

Lyckligtvis har Andra kammarens tillfälliga utskott undersökt denna fråga såväl genom utredningar som genom sitt eget utlåtande, ett så förtjänstfullt arbete, att hvar och en, som opartiskt läser detta betänkande, måste anse, att Riksdagen står i

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

stor tacksamhetsskuld till det utskott, som på detta opartiska sätt bedömt den föreliggande frågan.

Nu har lyckligtvis statsutskottet tagit upp frågan. Jag skall därför icke sysselsätta mig med hvad Första kammarens tillfälliga utskott har sagt, utan endast hålla mig till statsutskottets förslag. Är det icke klokt, när man står inför sådana summor, som här äro i fråga, när man fått så ofullständig utredning, när järnvägsstyrelsen i detta fall icke tagit hänsyn till sin egen välfärd, sin egen budget, troligen därför att dessa 6 millioner kronor skola tagas af lånemedel, är det icke klokt, att Riksdagen då ändrar sitt beslut i öfverensstämmelse med hvad Andra kammarens tillfälliga utskott hemställt, hvilket af Andra kammaren därför antagits med betydande majoritet? Jag vill hålla Riksdagens beslut i högsta helgd, men påstår tillika, att här föreligger icke något verkligt förslag till ändring. Hvarför har Riksdagen förbehållit sig att hvarje år bestämma, huru stora belopp, som skola anvisas på redan beviljade anslag? Jo, för att Riksdagen skall kunna hafva frihet att pröfva i hvarje särskildt fall. Statsutskottet har ansett, att det anslag å 500,000 kronor för 1911, som vi beslöto i fjol till påbörjande af dubbelspåret på andra sidan Södertälje, var gemensamt för alla de riktningar, som järnvägen sedan kunde pröfvas få. Kungl. Maj:t har ock gifvit järnvägsstyrelsen befallning att använda dessa 500,000 kronor endast för så afsedt ändamål. Nu har fortsättningen framlagts. Kungl. Maj:t har i vanlig ordning därför begärt fortsättning af anslaget. Då säger statsutskottet, mig synes med goda skäl: »Här har kommit sådana omständigheter emellan, att dessa 1 1/2 millioner kronor, som nu begäras, icke böra beviljas förr än ny utredning af denna fråga ägt rum». Detta är man rädd för, man säger, att det är ett upprifvande af beslutet, och motsätter sig det därför. De herrar, som varit fullkomligt säkra på vare sig Igelstalinjen eller hårnålskroken, tro, att om utredningen kommer till stånd, skall den föranleda upprifvande af beslutet. Därpå finna herrarna, att frågan ligger så, att om man i enlighet med statsutskottets majoritet beslutar, att dessa 1 1/2 millioner kronor icke nu skola beviljas, förrän utredningen skett, har man gagnat frågan. Kunna hårnålskrokarnas försvarare visa, att de hafva rätt, så låt dem komma fram på nytt.

Nu ligger saken så, att om man skulle skicka denna fråga till järnvägsstyrelsen en gång till, riskerar man på nytt, att järnvägsstyrelsen af rätthafveri åter vill tvinga fram en ny linie, som är olämplig. Därför anser jag, att statsutskottets motiveering har skäl för sig. Man vill icke, att järnvägsstyrelsen för tredje gången skall få anledning att genom sina siffror föra Riksdagen bakom ljuset genom att föreslå så olämpliga linjer. På den grund begär man, att järnvägsstyrelsen vid den förnyade undersökningen skall med sig adjungera väg- och vattenbyggnads-

styrelsen och andra sakkunniga för att få visshet, om det låter sig göra eller icke att inbespara 2,200,000 kronor utan att förnärma något intresse. Jag tror, att här anförts goda skäl för denna sak. Jag kan icke biträda den uppfattning, som grefve Wachtmeister gjorde gällande, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande i detta fall tillkommit på ett olämpligt sätt. Jag tror tvärtom, att det är lyckligt, att detta utlåtande kommit till. Dessutom ett skäl till. Jag är den förste att hålla på järnvägsstyrelsens auktoritet i järnvägsfrågor, men här rör det sig icke bara om en järnvägsfråga, utan äfven om en kanalfråga. I denna fråga är väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lika kompetent som järnvägsstyrelsen.

Det skulle vara mycket frestande att nu på nytt ingå på detaljerna i förevarande fråga, hvilken till min glädje tagits upp ännu en gång, men därmed vill jag icke besvara kammaren. Jag hoppas på den opartiska utredningen, som denna fråga kommer att undergå, och är öfvertygad om, att kammaren då bör godkänna statsutskottets förslag. Jag är vidare öfvertygad om, att den utredning, som nu finnes, redan visar, att denna fråga tarfvar en helt annan undersökning, för att man skall kunna nå det mål, som man vill vinna. Jag tror, att utredningen skall visa, att det är alldeles obehöfligt att taga hänsyn till den förut framhållna frågan om en stor kanal, hvilken egentligen nu svärfvar i luften. Af herr statsrådets yttrande framgick, att man icke vet, hvar denna kanal skall ligga. Skall man då nu taga hänsyn till ett fantom, som, då det kanske en gång i tiden kommer, fordrar hänsynstagande på helt annat sätt, än vi kunnat beräkna? Denna jättekanal, som hägrar för södertäljeborna, tror jag aldrig kommer till stånd. Stockholms stadsfullmäktige hafva kommit så långt med frågan om kanal till Mälaren genom Hammarby sjö, att staden förvärfvat de stora egendomarna »Danviken» och »Barnängen» vid sidan om kanallinjen. Detta stora förslag går löst på 9—10 millioner kronor. Denna infart till Mälaren kommer att bli så fullständig, att om också Södertäljes maktställning inom Mälardalen vore hur stor som helst, kan icke dess kanal konkurrera med den genom Hammarby sjö. Jag har frågat ordföranden i den af regeringen tillsatta kommissionen, en erfaren kanalman, öfverste Hansen, om han ansåg, att Södertälje nya kanal borde komma till stånd före kanalen genom Hammarby sjö. »Nej», svarade han, »det är alldeles klart, att Hammarby-sjökanalen skall komma först.» Således hoppas jag, att efter denna utredning icke någon skall låta förleda sig af sangviniska planer om en stor kanal vid Södertälje, utan se frågan rätt i ögat: en god järnvägsförbindelse med bibana från Södertälje till hufvudlinjen och en lämplig ombyggnad af kanalen. Om detta blir utredningens uppgift, tror jag, att Riksdagen vinner det mål, den åsyftat, för vida billigare pris.

Därför yrkar jag nu bifall till statsutskottets hemställan.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Konninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

Grefve Lagerbjelke: Vice talmannen yttrade i sitt anförande, att statsutskottet icke hade uttalat sig för ett upprifvande af Riksdagens förra året fattade beslut, utan endast för en utredning. Afsikten med denna utredning är dock påtagligen att åstadkomma beslutets upprifvande. Vice talmannen förordade emellertid denna utredning, efter hvad det föreföll mig, icke så mycket af det skäl, att en utredning verkligen behöfdes, utan därför att det syntes förefinnas en stor majoritet uti Riksdagen för denna utredning eller, såvidt jag fattar saken, för upprifvande af förra årets beslut. Äfven jag har många gånger varit med om att fästa afseende vid hvad Riksdagens majoritet — i detta fall Andra kammarens majoritet — vill, men det har då gällt vanliga anslagsfrågor, ja, äfven lagfrågor. Det kan, som det heter, vara politiskt att då visa tillmötesgående. Men jag kan ej finna rättvist, att Mälarestäderna, särskildt Södertälje, och därmed sammanhängande kanalintressen skola betala priset för Första kammarens politiska klokhet. Jag anser, att det här gäller Riksdagens värdighet att uppehålla ett redan fattadt beslut, såvida det icke visats, att ett verkligt misstag blifvit begånget, och vidare att bibehålla tredje mans på Riksdagens beslut grundade rättigheter.

Fördelarna och olägenheterna af de olika järnvägssträckningarna ha så utförligt behandlats, särskildt af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att jag endast vill uppehålla mig vid några få punkter. Det förnämsta skälet för Strömslinjen är, att den skulle vara 1,8 kilometer kortare. Att särskildt vid en stambana denna vägförkortning är en stor fördel, är ju alldeles påtagligt; men ser man på Sveriges järnvägskarta, finner man många krokur äfven vid hufvudstambanorna, beroende på att viktigare orter af dem skulle beröras. För ej länge sedan, år 1907, förevar frågan om stambanans framdragande från Järna eller Gnesta till Norrköping. Vägen mellan Gnesta och Norrköping skulle varit 1,2 kilometer kortare, men linjen från Järna till Norrköping föredrogs på den grund, att denna sträckning skulle beröra Nyköping; och det oaktadt Nyköping bidrager till anläggningskostnaden ofantligt mycket mindre än hvad Södertälje i detta fall gör. När nu Nyköping, som är en mindre stad än Södertälje, kunnat anses vara värd förenämnda krok, kan jag icke finna annat, än att Södertälje stad, som är större, stadd i kraftigare utveckling och bättre belägen, väl kan förtjäna en krok, 0,6 kilometer längre.

Beträffande nu den hufvudsynpunkt, som måste läggas till grund för frågans bedömande, eller möjligheten att öppenålla och fördjupa kanalen, hafva olika meningar yppats, huruvida det är att föredraga att förbättra den gamla kanalen eller gräfvä en ny kanal i sänkningen Saltsjön—Katthafvet—Saltskogsfjärden—Maren. De sakkunnige tvista om, hvilken väg skulle vara bil-

ligast; kommissionen har uttalat sig för, att den senare sträckningen skulle vara billigare. När teknici tvista, måste man anlita sitt sunda förstånd; och gör man detta, förefaller det alldeles påtagligt, att den nuvarande kanalens utvidgande under pågående trafik, med höga bankar och i botten delvis befintligt berg, skulle erbjuda betydligt större svårigheter och vara afsevärdt dyrare än att gå den väg, som naturen själf synes hafva utstakat för den nya tilltänkta sträckningen.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

Det har vidare framhållits, att den af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordade sträckningen af banan skulle vara så mycket billigare än de andra sträckningar, som föreslagits. Det är sant, men hvarpå beror det? Jo därpå, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit mycket förenklade anordningar; den föreslår, att högbron öfver Södertälje kanal anordnas med vida mindre spann, går i kurva och med lutning. Den föreslår på andra håll mycket billigare stationsanordningar. Jag vill i detta fall endast påpeka, att styrelsen tänkt sig anordnande af Södertälje nuvarande station för en kostnad af 100,000 kronor, hvar emot kommissionen ifrågasätter 270,000 kronor och järnvägsstyrelsen 340,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslår vidare betydligt krokigare linjer. Den ifrågasätter för förbindelsen med Norra Södermanlands järnväg endast en s. k. blockanordning, och att järnvägen icke skulle ingå på särskildt spår till Näset. Vidtager man sådana förenklingar, är det gifvet, att man kan bygga billigare. Jag vill icke uttala mig om, huruvida vid våra stambanors byggande ett för dyrt byggnadssätt tillämpas, men jag hemställer, huruvida, när ofvanför Rönninge och nedanför Järna stambanan byggts på förstklassigt sätt, det är skäl att bygga den del, hvarom nu är fråga, med vidtagande af helt andra anordningar.

Det har uttalats, att denna fråga borde utredas af en kommitté, som tillsattes på sådant sätt, att järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och trafikanterna finge tillfälle att göra sig hörda. Men en sådan utredning förefinnes redan. Järnvägsstyrelsen har gjort sin utredning, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har gjort sin, en kommission, bestående af sakkunniga, har gjort sin utredning, därvid både järnvägsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen haft tillfälle att genom sina representanter göra sina synpunkter gällande.

Jag kan i denna fråga icke finna annat, än att de skäl, som föreligga för Strömslinjen, icke äro tillräckligt vägande för att upprifva ett Riksdagens beslut, och yrkar därför bifall till reservanternas och afslag å statsutskottets hemställan.

Herr Karlsson: Man plägar ju här i Sverige säga, när man vill uttala ett omdöme om något såsom fullt visst och orubbligt, att man har »kungsord» därpå. När Konungen eller regeringen

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

gifvit sitt besked om en sak, så har man trygghet, att därvid skall bestå. »En gång säga och därvid förblifva är bättre än hundra gånger tala», så sade ju redan grundläggaren af vårt statsskick, gamle kung Gösta. Att vi här i Sverige vågat lita på kungsord, och att vi ansett dessa ord »En gång säga och därvid förblifva» såsom det yppersta, som af en konung yttrats, tyder enligt min åsikt på, att man i vårt land ej tycker om ett vacklande hit och dit i regeringsärenden. Detsamma anser jag böra gälla om ett af Konung och Riksdag gemensamt fattadt beslut samt äfven om Riksdagens beslut i de ärenden, där beslutanderätten ensamt är Riksdagens.

Nu har Riksdagen år 1910 på förslag af Konungen beslutat, att det dubbla järnvägsspåret mellan Rönninge och Järna skall framgå öfver Glasberga och Södertälje stad. På sätt Första kamarens utskott förmåler, hafva såväl Södertälje stadskommun som enskilda inom Södertälje stad, i förlitande på samma riksdagsbesluts orubblighet, vidtagit vissa åtgärder af stor ekonomisk betydelse för såväl samhället som de enskilda.

Ensamt detta borde enligt min åsikt föranleda till, att man icke ens kunde förutsätta, att Riksdagen i denna järnvägsfråga skulle ändra sitt beslut. Denna min åsikt rubbas icke alls däraf, att man möjligen kan uppvisa, att järnvägen mellan Rönninge och Järna kan framdragas vare sig lämpligare eller billigare än den år 1910 beslutade linjen. Har staten i en ekonomisk fråga fattat ett för sig ofördelaktigt beslut, som föranledt enskilda att å sin sida göra uppoffringar, icke är det då staten värdigt att för att rädda ett penningbelopp, låt vara på något eller några hundratusen kronor, upprifva detta beslut, om däraf samhället eller enskilda tillskyndas förlust.

Det är, synes mig, en synnerligt betänklig uppfattning och vittnar just ej så mycket om det värde, man sätter på regerings och Riksdags ordhållighet, då man gång efter annan kommer med yrkanden, att mellan regering och kommuner ingångna kontrakt om vare sig regementsförläggningar eller om järnvägars framdragande skola af staten häfvas.

Man kan ju anse, att beslutet om framdragande af ifrågasvarande järnvägsspår öfver Södertälje är ett ingånget kontrakt mellan staten och Södertälje, då ju Södertälje för ernående af denna sträckning af järnvägen förbundet sig att göra vissa uppoffringar af mark, som af staten accepterats.

Det är ej staten värdigt att ensidigt bryta ett aftal, hvarå Södertälje stad, såsom vi alla veta, synnerligen litat, och som staden trots skola kraftigt verka till stadens upptryckande och utveckling.

Då jag själf är boende i en stad, belägen vid en bibana till hufvudbanan Stockholm—Engelsberg—Ludvika, vet jag, hvilka olägenheter detta läge vid en bibana medför för en stad och

hvilken fördel det för staden skulle medföra att få en hufvudbanestation förlagd inom stadens bebyggda område.

Hvad jag nu anfört synes mig vara fullt vägande skäl för att Första kammaren icke bör bifalla motionärens yrkande eller biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Härtill kommer ock, att man ej kan vara förvissad om att den så kallade Strömlinjen i verkligheten, om den kommer till utförande, blir billigare än Glasbergalinjen. Första kammarens utskott har redan påvisat detta, och jag ber att härtill få lägga, att marklösen för Strömlinjen torde uppgå till synnerligen höga belopp, och man torde väl ej skäligen kunna vänta, att Södertälje stad efter den behandling den undergått, om Riksdagen frånträder sitt år 1910 fattade beslut, skall utan synnerligt hög ersättning upplåta mark för en järnvägslinje, som staden anser medföra icke gagn, utan i stället olägenheter för densamma.

Ett ännu viktigare skäl mot att Riksdagen upphäfver sitt i ärendet år 1910 fattade beslut är, att en järnväg, framdragen öfver egendomen Ström — vare sig efter väg- och vattenbyggnadsstyrelsens linje eller efter järnvägsstyrelsens linje — omöjliggör Södertälje kanals ombyggnad på sätt i framtiden kan finnas lämpligast.

Som de flesta af herrarna torde veta, framgår den nuvarande Södertälje kanal från Hallsfjärden i Saltsjön genom en hög sandås till sjön Maren, belägen mellan Saltsjön och Mälaren.

En ny Södertälje kanal torde i en framtid komma att upptagas från Strömsviken af Östersjön efter Strömsbäcken öfver uppgrundad mark genom Saltskogsfjärden till samma sjö Maren. Om denna samma kanals företräden har stadsingenjören i Södertälje, ingenjör Winell, yttrat följande: »Enligt Glasbergalinjen möjliggöres en ny kanalsträckning, som för det allmänna är synnerligen värdefull, alldenstund en utvidgning af Södertälje kanal härigenom kan förbindas med kanalsträndernas effektiva nyttiggörande för den industriella rörelsen, hvilket icke skulle kunna försiggå utefter den nuvarande kanalsträckningen, där stränderna äro höga och otillgängliga».

Vidare tillägger Winell: »Betydelsen af kanalsträckningen genom Saltskogsfjärden har af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen blifvit bestridd under hänvisning till ett utlåtande af majoren Broomé, att framdragandet af en kanal härstädes skulle ställa sig ojämförligt kostsamare än en utvidgning längs den nuvarande kanalsträckningen. Då major Broomés utlåtande härvidlag uttryckligen angifvits såsom icke grundadt på någon fullständig terrängundersökning, men då sådan undersökning nyligen verkstälts af kaptenen i väg- och vattenbyggnadskåren H. Torulf, hvilken kommit till det resultat, att den nya kanalsträckningen skulle komma att utfalla cirka $\frac{1}{2}$ à 1 million kronor billigare

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

än den nuvarande, synes grundvalen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppfattning härvidlag numera hafva förfallit. I alla händelser synes det uppenbart, att fördelarna af en kanalsträckning genom Saltskogsfjärden — oafsedt de vidgade utsiktterna för statsbanans trafikökning — äfven för det allmänna äro så betydande, att de väl kunde motivera såväl en åtskilligt högre anläggningskostnad för kanalen som äfven den jämförelsevis ringa olägenhet, som den nya kanalsträckans större längd skulle medföra för sjöfarten intill Mälaren. Man synes nämligen icke kunna undgå att bemärka, att det i hög grad måste ligga i det allmännas intresse, att i möjligaste mån stora och gynnsamma utrymmen invid en trafikpunkt, berörd såväl af landets främsta hufvudbana som af en i framtiden utvidgad sjöfartsled in till Mälaren, bli på bästa sätt apterade och utnyttjade. Detta ömdöme gäller oförminskadt, äfven om motsvarande lägen skulle komma att göras tillgängliga på annat håll — hvarvid endast Hammarbyledens upptagande och anordnandet af en förkortad inseglingsled till Stockholm söderifrån via Baggensfjärden kan tagas i betraktande —, ty konkurrens mellan olika platser förblir alltjämt en kraftig, ja, en rent af nödvändig faktor för en sund utveckling».

Första kammarens utskott har erinrat om, hurusom »representanter för Mälarestäderna Västerås, Uppsala, Enköping, Köping, Arboga, Torshälla, Eskilstuna, Strängnäs och Södertälje samt Kungsör, vid sammanträde under sistlidne februari månad i den så kallade Mälaregleringsfrågan, bland annat hemställt, att, i anslutning till 1910 års riksdagsbeslut att leda stambanan genom Södertälje på segelfri höjd öfver kanaleden, vid ordnandet af Mälärfarlederna jämväl på statens bekostnad Södertälje kanalled omedelbart upptages till största möjliga mått såsom utfart för den större och direkta Mälartrafiken».

Då Riksdagen sistlidet är fattat sitt beslut om Glasbergalinjen och bro på segelfri höjd öfver Södertälje kanal, upptogs detta beslut i Mälarestäderna såsom det första ledet i en serie af beslut och handlingar, som skulle göra sjön Mälaren till föremål för den större internationella sjösamfärdseln samt tillföra fördelarna häraf åt dess angränsande landskap med dess rika tillgångar på bergs- och skogsprodukter samt rikt utvecklade industri och landtbruk.

Ett häfvande af Riksdagens år 1910 fattade beslut i ämnet skulle enligt min åsikt föra frågan tillbaka i det läge den hade dessförinnan och gifva anledning till en massa strider, som säkert icke skulle blifva till gagn för det viktiga statsändamålet, Mälarens öppnande för en större, sjögående trafik.

På de skäl jag nu anfört yrkar jag bifall till den vid statsutskottets betänkande fogade reservationen.

Grefve von Rosen, Fredrik: Det har sagts, att det icke är fråga om upprifvande af en föregående Riksdags beslut, utan endast om utredning, men af hvad som förekommit i dag, tror jag det är tydligt för hvar och en, att det i själfva verket förut-sattes ett upprifvande af Riksdagens beslut. Motionären tyckes haft en kännning däraf, att hans förslag innebär ett ringaktande af Riksdagens beslut, ty oaktadt det är tydligt, att den nya linjen skulle omintetgöra Glasbergalinjen, begagnar han ändå i sin motivering ordalag, som äro ägnade att ingifva den föreställningen, att båda bansträckningarna kunde samtidigt komma till utförande, i det han säger, att han låtit undersöka möjligheten att aldeles oberoende af den redan beslutade Glasbergalinjen utföra statsbanelinjen från Igelsta öfver Näset till Ström. Således tyckes det i allt fall föresväfva motionären, att det i själfva verket är fråga om ett upprifvande af en föregående Riksdags beslut, och därför han har uttalat sig så försiktigt som möjligt.

Innan jag emellertid vidare berör denna sida af saken, ber jag att få bemöta några yttranden, som innefatta jämförelse mellan kostnaderna för Strömslinjen och Glasbergalinjen. Det har sagts, att Strömslinjen skulle vara 2,200,000 kronor billigare. Ja, enligt föreslaget är det så, men det förslaget har uppgjorts efter andra grunder för byggnadssättet än förslaget om Glasbergalinjen. De anordningar, som där äro upptagna, äro icke af den förstklassiga beskaffenhet, som statens järnvägar bruka använda. Efter den utredning, som innefattas i Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, synes det, att den direkta penningbesparingen visst icke är så stor, utan varierar mellan 500,000 och 700,000 kronor, frånsedt de stora kostnader, som Strömslinjen i händelse af ny kanalleds anläggande skulle medföra. Samme ärade representant, som gjort denna jämförelse, har också uttalat, att vännerna af den s. k. hårnålskroken och Glasbergalinjen skulle vara rädda för en utredning. Det äro vi icke, men om vi varit med om dessa hvarandra närstående linjer, kunna vi icke vara villiga att upprifva det Riksdagens beslut, som fastställt det ena af dem, för att söka få fram en linje, som utgör deras motsats. Någon annan fara i en utredning förefinnes icke, än att man därigenom bryter en princip, som man hållit på, nämligen att Riksdagens beslut skola hållas i helgd.

Men jag skall icke vidare uppehålla mig vid frågan om kostnaderna för den ena eller andra linjen. I själfva verket gäller det icke allenast, huruvida järnvägen skall dragas i den ena eller andra rikningen, utan också och framför allt, om svenska Riksdagen skall respektera sina egna beslut eller icke. Hittills har den obrottsligt gjort det. Men nu ser det ut, som om den ämnade frigöra sig därifrån. Herrarne minnas kanske en episod här för icke länge sedan. En talare antydde, när fråga var om anslag för pansarbåten, att om ett anslag bevilja-

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

des till densamma, kanske en kommande Riksdag icke beviljade de medel, som erfordrades för genomförande af detta beslut. Kammarens vice talman svarade honom, att hans yttrande innebure en förnärmelse mot kommande Riksdagar, och de lifliga och starka bravorop, som åtföljde vice talmannens yttrande, vittnade om, att han hade kammaren med sig. Men huru är det nu? Nu tyckes man vara ganska ljum för att upprätthålla principen, att Riksdagens beslut skall vara heligt. Hvert skall det taga vägen, om Riksdagens beslut upprifvas — utan att alltför tydliga och klara misstag begåtts? Då komma mycket beklagliga följder. Det är nu fråga om att taga första steget, och har man tagit det, så kommer man lätt att gå vidare på den stråten. Det är bra, om man kan göra en besparing, och sparsamhet är en dygd, men det finnes annat, som är ännu viktigare, och det är att hålla sitt ord. Här har Riksdagen lofvat både Södertälje och hela Mälardalens befolkning att anlägga järnvägen i en viss riktning, och det vill man nu taga tillbaka. Sparsamhet är bra, men ordhållighet är bättre.

Herr Jonsson: I stället för att undersöka de »om och men», som här framförts, skall jag helt enkelt till kammaren framställa den frågan: »Om den utredning angående Strömslinien, som nu föreligger, hade funnits, när kammaren och statsutskottet behandlade denna fråga i fjol, hade då, tro herrarna, Glasbergalinjen någonsin blifvit beslutad?» Nej, alldeles bestämdt icke.

Här är ju en ganska viktig faktor, att den stora trafiken mellan söder och norr, som stambanan på denna linje skall förmedla, sker på en sträckning, som är så kort som möjligt. Den dygd, som skulle ligga däri, att banan förlänges, och att staten kan tillföras litet större inkomster till följd däraf, att resande och gods få passera litet längre, uppskattar nog Riksdagen icke. Den principen tror jag icke kammaren vill vara med på.

Den del af den nuvarande kanalen, som ligger öster om Maren, den skall ovillkorligen tagas i ett annat läge än den nu ligger, och den skall bli billigare, trots att den är två eller tre gånger längre än den nuvarande delen, som blott skulle behöfva fördjupas och vidgas på samma sätt som den led, som går genom Södertälje, säger man. Kan det vara någon rim och reson i detta, att denna nya sträcka skulle bli billigare än att fördjupa och vidga den gamla leden, som går förbi Ström och Näset? Nej, mina herrar, det tillåter jag mig betvifla.

Och jag undrar, om icke de olika uppfattningar, som här gjort sig gällande mellan fackmännen, kunna fullkomligt sammanställas med det egendomliga förhållandet, att, när vi behandlade frågan om järnvägen vid Torne älf, vi då hade en

generalstabschef, som yttrade sig på det sättet, att järnvägen af strategiska skäl borde gå fram till Karungi, under det att en annan af samma skäl ville ha den till Haparanda. Jag tror, att fackmännen — de må vara hur dugliga som helst — ha en viss benägenhet att något mästra hvarandras åtgärder, och att till följd däraf olika resultat komma till stånd, om två fackmän behandla samma sak. Jag tror icke, att det tjänar mycket till att nu så mycket orda om fördelar eller olägenheter af den ena eller den andra linje, som kan bli följden af en ny undersökning. Men jag ger den senaste talaren rätt däri, att, om Riksdagen beslutar, att en undersökning skall verkställas, följden kan bli den, att man går öfver på en annan linje än den Riksdagen i fjol beslöt sig för. Men man bör också kunna vara tämligen säker om, att en omkastning i detta afseende icke kommer att ske, för så vidt icke mycket goda och starka skäl föreligga för en ändring af beslutet. Är det så, då kan det väl icke vara något särdeles nedsättande för Riksdagen, att den har den klokheten, att, när den kommit under fund med, att den en gång begått en dumhet, den ändrar sig och söker göra något bättre i stället.

Södertäljeintressena, som mer eller mindre beröras af denna järnväg, kunna ju, i den mån de äro befogade, på ett eller annat sätt tillgodoses, äfven om järnvägslinjen komme att dragas fram öfver Ström och Näset.

Jag vill säga herrarna, att när det från motsidan framhållits, att det blir flera stationer, om man icke följer fjolårets beslut om Glasbergalinjen, än hvad det skulle bli, om den linjen bibehålles, så är detta i någon mån riktigt. Men jag vill också framhålla, att det lärer väl icke vara att hoppas, att, såsom reservanterna ha sagt — jag minnes icke, om det är reservanterna eller andra —, förbindelsen mellan Igelsta och Klastorp skall kunna uppehållas med automobiltrafik. Jag undrar, huru länge den saken skulle lyckas, innan fordringar på att få en ordentlig station och järnvägsspår dit upp komme att göra sig gällande. Ty det är ju så, att Igelstaviken är en mycket god plats i afseende på sjöfarten, att aflämna och mottaga gods, och detta har ju en rätt afsevärd betydelse.

Ja, Glasbergalinjen skall ju vara bättre än härnålskroken så till vida, att banan skulle bli mycket rakare från Rönninge till Södertälje kanal. Det uttalades emellertid i fjol uti Riksdagen ganska starka tvifvel om, huruvida de geologiska förhållandena för den linjen öfver lag skulle vara så pass solida, att icke den kostnad, som man kalkylerat ihop, skulle komma att öfverstigas. Jag tror mig kunna säga, att en undersökning i detta afseende under senare delen af fjolåret blifvit verkställd af sakkunnig person. Och det har uppgifvits, att hans uppfattning skulle gå ut därpå, att det skulle bli ganska stora svårig-

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utlägg- heter att på några ställen få en bank, som vore pålitlig och
ning af ytter- kunde stå sig.
ligare ett

Därmed må emellertid vara hur som helst. Jag hemställer
járnvägsspår likväl till kammaren, om det kan vara skäl, att kammaren, för
mellan Rön- att häfda sin ära eller hvad det nu skall vara, skulle afböja att
ninge och att på något sätt fatta ett beslut, som kunde peka mot, att kam-
Järna statio- nens och Riksdagens beslut af i fjol ändrades. Om nu, säger
ner m. m. jag, kammaren till följd af en dylik uppfattning skulle rösta för
(Forts.) reservationen, hvad skulle resultatet bli däraf? Jo, de som tycka,

att det är trefligt att vara kvar i riksdagen så länge som möj-
ligt, de vunne, att Riksdagen finge vara tillsammans något längre,
än eljest blir fallet. Ty det är säkert, att, huru än denna kam-
mare voterar i denna sak, det är alldeles gifvet, att vid en ge-
mensam votering utskottets förslag kommer att gå igenom. Jag
undrar, om icke dessa praktiska skäl vore något att taga hän-
syn till, och om det således icke vore lämpligt att bifalla ut-
skottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Strömberg: Jag skall icke ta mig friheten att något
grundligare ge mig in på själfva frågan och söka öfvertyga nå-
gon om den större eller mindre fördelen af den ena eller andra
járnvägssträckningen. Skälen äro från båda sidor så fullständigt
anförda, att något nytt knappast kan vara att anföra. Men jag
kunde icke låta bli att begära ordet, då jag hörde den ärade
talaren på stockholmsbanken, som vi ju alla känna såsom en
ifrig motståndare till detta förslag och, jag vill säga, till alla
förslag, som icke sammanfalla med hans eget, så ifrig t. o. m.
att han underkänner alla skäl, som ej tala för detta, i sin ifver
fälla det uttrycket, »att man icke borde ge järnvägsstyrelsen till-
fälle att för tredje gången föra Riksdagen bakom ljuset». Det
var mot detta uttryck, som jag vill aflägga den lifligaste och
skarpaste protest. Jag hoppas visserligen, att han icke menade
det så illa, som det lät. Men orden föllo så, och jag kan där-
för med den kännedom jag har om järnvägsstyrelsen och dess
sätt att arbeta icke underlåta att be få försäkra honom, att järn-
vägsstyrelsen hvarken nu eller någon gång förut vare sig för-
sökt eller velat föra Riksdagen bakom ljuset, utan järnvägssty-
relsen har, denna gång liksom alltid, endast varit ledd af sträf-
van att lösa frågan på det sätt, som enligt dess mening skulle
lända till det bästa och lämpligaste resultat med hänsyn till alla
på frågan inverkan de förhållanden. Järnvägsstyrelsen har aldrig
förordat Glasbergalinjen. Järnvägsstyrelsen har tvärtom 1909
föreslagit och sedan alltjämt fasthållit vid linjen öfver Igelsta
och Södertälje eller den s. k. härnålskroken. Och det var *mot*
járnvägsstyrelsens uttalande, som Kungl. Maj:t framlade och
Riksdagen i fjol beslöt Glasbergalinjen. För den linjen bör så-
ledes järnvägsstyrelsen inte klandras. Det var också på stats-

utskottets begäran, som en undersökning skedde beträffande Strömslinjen. Huruvida denna undersökning kunde ha gjorts grundligare och lämnat bättre resultat, därom vill jag icke yttra mig. Men säkert är, att undersökningen gjordes med full önskan, att den skulle bli så riktig och fullständig som möjligt. Det är detta, jag velat säga.

Beträffande själfva saken vill jag, ehuru jag i följd röstade emot Glasbergalinjen och för den s. k. hårnålskroken, i år, på de af grefve Wachtmeister framlagda skälen, rösta för reservanternas förslag.

Grefve Klingspor: Det har af så många talare påpekats, att det här skulle vara fråga om att upprifva ett af Riksdagen förlidet år fattadt beslut, men för närvarande är det icke fråga om att upprifva ett förut fattadt beslut. Det är endast fråga om att göra en undersökning för att se, om det förslag, som bifölls förra året, var fotadt på fullt solida grunder. Hufvudvikten i Riksdagens beslut förra året låg däri, att Riksdagen beslöt bygga ett dubbelspår mellan Rönninge och Järna. Men det är väl ingen här i kammaren, som tänkt upprifva detta. Vidare var det en annan viktig sak, som då beslöts, och det var, att järnvägen skulle passera kanalen på en bro på segelfri höjd. Det var dessa två saker, som voro de viktigaste. I beslutet innefattades sedan visserligen, att denna bro skulle ligga norr om slussen. Nu har det visat sig redan vid den undersökning, som är gjord, att det är ganska tungt vägande skäl för att man möjligen, hellre än att gå norr om slussen, bör gå söder om densamma, d. v. s. taga den s. k. Strömslinjen. Det är visserligen delvis utredt, att denna kan vara fördelaktigare, men denna utredning är gjord helt hastigt af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Denna hade icke mer än cirka 14 dagar på sig att afge sitt betänkande. Vidare är det en kommission, som tillsatts för att undersöka saken, och denna kommission har icke heller haft så synnerligen lång tid för att affatta sitt utlåtande. Det är därför nu icke skäl, att Riksdagen på grund af dessa betänkanden fattar annat beslut än att begära förnyad undersökning af frågan.

De undersökningar, som ha gjorts, hafva, som sagdt, tydligen visat, att, om Riksdagen före beslutets fattande förra året hade sett denna utredning, Riksdagens beslut antagligen blifvit ett annat, än det då blef. Detta har ju också erkänts af det tillfälliga utskottet i dess betänkande.

De tungt vägande skäl, som föreligga för en ytterligare utredning, äro ju: Först och främst att Strömslinjen skulle bli ungefär 1,800 meter kortare än Glasbergalinjen, och betydligt billigare; vidare att den undersökning, som är gjord af geologen doktor Svenonius, visar, att det är förenadt med ganska stor

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

risk att gå på Glasbergalinjen. Vid en undersökning såväl af Dånviken som Glasbergasjön äfvensom öfvergången norr om slussen vid Södertälje visade det sig vara en viss osäkerhet i fråga om sjolfva grunden. Under det att i fjol uppgafs, att botten i Dånviken och Glasbergasjön låg på 12—13 meters djup, visade denna undersökning, att botten i stället ligger på omkring 19 meters djup och är synnerligen osäker. Med hänsyn till de lerlager, som finnas under grusbanken norr om slussen, och med hänsyn till den stora belastning, som uppstår, när det bygges en bro, som är c:a 300 meter lång, med rätt höga pelare — och så stor belastning, som herrarna nog kunna tänka sig, att det då skall bli — anser han det ganska ovisst, om marken kan bära en sådan bro och ett dubbelspår. Och han anser det därför förenadt med ganska stor risk att gå den vägen.

Vidare är det en annan sak, som man här icke bör förbigå, och det är förbindelsen med Igelsta samhälle. I det tillfälliga utskottets betänkande, som är undertecknad af grefve Lagerbjelke, förekommer ett förslag att med automobiltrafik uppehålla förbindelserna mellan Klastorp och Igelsta. Men det är ganska förvånande, att han kunnat underskrifva ett sådant betänkande och icke reserverat sig, då han förra året var för Kungl. Maj:ts förslag, som förutsatte järnvägsförbindelse mellan Klastorp och Igelsta. För öfrigt finnes det ingen väg mellan dessa båda platser för närvarande. Tro herrarna emellertid, att Igelsta skulle vara tillgodosedt med automobilförbindelse? Hans åsikter med afseende på Igelsta samballes förbindelser med Klastorp äro således väsentligen olika i år mot hans åsikter i fjol. Men tiderna förändras och vi med dem. Igelsta samhälle är emellertid icke så obetydligt, som herrarna skulle tro. Samhället är ganska stort, och för hvart och ett af de senare åren har det växt ganska väsentligt, och till följd af sitt läge kommer det antagligen att ännu växa ut ganska mycket. Därför tror jag, att det är billigt och rättvist, att man tänker äfven på förbindelsen med Igelsta.

I den här frågan har äfven talats om Södertäljeintresset för Glasbergalinjen. Men det är icke alls något enhälligt intresse i Södertälje för att få den här järnvägen dragen norr om slussen. Vi ha sett, att det är ett 40-tal husägare i Södertälje, som gått in till Kungl. Maj:ts med en protest mot järnvägens framdragande norr om slussen. Det är nog också många af Södertäljes innevånare — jag har åtminstone hört sägas så —, som instämna med dem däri, att man icke skall hålla så hårdt på Glasbergalinjen, utan tänka sig möjligheten af Strömslinjen, och att Södertälje skulle ha lika stor, ja, kanske större fördel af Strömslinjen än af Glasbergalinjen, därför att, om man får Strömslinjen, denna kommer att gå fram på Södertälje stads område, och att man således först och främst får en station vid

Näset och dessutom får behålla den station, man nu har inom Södertälje. Södertälje stad skulle således få två stationer på sitt område. Och Södertälje kommer antagligen att utveckla sig mot Saltsjön, åtminstone ser det ut, som om den rätta utvecklingen borde gå i den riktningen,

Det har vidare påpekats flera gånger under debatten, att man icke borde upprifva ett en gång fattadt beslut — något som, såvidt man vet, Riksdagen icke skulle hafva gjort förut. Men, som jag alldeles nyss sade: det är icke fråga om upprifvande af ett en gång fattadt beslut, utan endast om att göra en undersökning. Och det är ju icke mer än 3 veckor, sedan Riksdagen fattade ett liknande beslut. Det var, då det var fråga om att anslå 3,300,000 kronor till kasernbyggnader. I den motivering, som statsutskottet hade till sitt betänkande, är det just en passus, som talar om önskvärdheten af att regeringen ville taga frågan under förnyad pröfning och, om den funne något misstag vara begånget, rätta detsamma. Och detta utlåtande, såväl dess kläm som dess motivering, blef antaget af Riksdagen. Jag vill fråga herrarna, om icke det fallet är lika med det förevarande. Riksdagen har således fattat ett liknande beslut för mycket kort tid sedan, och jag är säker om, att man kan påvisa flera sådana beslut, om man går längre tillbaka.

Och jag vill fråga herrarna: Om nu Riksdagen förra året begått ett misstag, kan det då vara klokt att envist och halsstarrigt hålla på detta beslut och icke en gång vara med om att undersöka, om det verkligen varit ett misstag, som Riksdagen begått. Jag tror, att det skulle se egendomligt ut inför landet, om Riksdagen nu, när det finnes utsikt att kunna bespara en eller annan million i statsutgifter och därjämte gifva järnvägen en kortare sträckning, hvilket ju alltid är en fördel för trafikanterna, icke ville vara med om att åvägabringa en sådan undersökning. Jag kan icke förstå, att det föreligger några tillräckliga skäl för att under nuvarande förhållanden afslå en sådan undersökning. Ty icke kan väl Riksdagen eller Första kammaren vara rädd för att se sanningen i ögat.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Lindblad: Efter uttalandet af herr vice talmannen, som däri ställde sig sympatisk med afseende å förslaget att begära förnyad undersökning, och sedan vi af herr statsrådet och chefen för civildepartementet äfven förnummit, att han gifvetvis lojalt skulle ställa sig Riksdagens uttalade önskningsar till efterrättelse, trodde jag för min del icke, att det skulle bli så stort motstånd mot att begära en förnyad pröfning. Ty det är dock icke därmed fastslaget, hvilkendera linjen man skall gå. Men af alla tecken att döma — om den föreliggande undersökningen visar sig tillförlitlig — torde Strömslinjen vara bättre, och kanske

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m. en fullkomligt fri, ny undersökning skulle gifva ett ännu bättre resultat. Det vore då sannerligen märkvärdigt, om icke Riksdagen skulle medgifva en sådan. Och det är väl, såsom en talare, herr Olof Jonsson, sade, klokare, att man på det sättet ställer sig objektiv än att helt enkelt blifva slagen i gemensam votering och af Andra kammaren tvingas att gå med.

(Forts.)

Här hafva två sörmlänningar uppträdt emot den förnyade undersökningen, och detta gör, att icke jag heller vill sitta still och tiga. Jag vill nämligen konstatera, att södermanlandsbänken är delad i två ungefär lika stora delar; den representant, som icke nu är närvarande, kommer hit vid en gemensam votering, och då får han fälla utslaget mellan sörmlänningarna!

I fjol var jag visserligen lifligt öfvertygad om företrädena hos den linje, som förordades i den då föreliggande kungliga propositionen, och jag gjorde hvad jag för min del kunde för att få den fram; men jag måste konstatera, att i närvarande stund har jag blifvit nödgad att ändra mening. Långt ifrån att, såsom åtskilliga talare med fasthållande vid en extremt juridisk ståndpunkt hafva gjort, anse att detta är högsta lag och att det skulle tala för ett vidblifvande, så skall jag erkänna, att det synes mig vara vår skyldighet att se sakerna mera praktiskt och icke ställa oss på en blott och bart juridisk tolkning af spörsmålen, allra minst när det gäller rent ekonomiska saker.

Hvad var då orsaken till att jag och många med mig i fjol omfattade det förslaget? Jo, hufvudskalet var just det af herr statsrådet anförda, att man icke ville stänga utvecklingen af Södertälje kanal. Vi hade nyss vid den riksdagen beslutat en utvidgning af Trollhätte kanal, och då ansåg man sig böra handla lojalt mot ett minst lika stort kanalintresse och icke ställa sig afvisande däremot, så att man genom ett riksdagsbeslut hindrade all utveckling af Södertälje kanal. Järnvägsstyrelsen hade framlagt förslag om att med en stor bank — en bank så stor, att dess motstycke icke finns i vårt land — täppa till den utvecklingsmöjlighet, som nu särskildt undersökts och som visat sig kunna utföras med en, om beräkningarna hålla streck, mindre kostnad, än man förut antagit. Sålunda har ju saken kommit i ett helt annat läge; och den har kommit därhän, att den linje, man i fjol antog skola vara den billigaste, har efter nu föreliggande undersökningar blifvit den absolut dyraste. Då frågar jag mig: är det rimligt, att efter den korta tid, som varit utskottet och Riksdagen i allmänhet tillmätt för att härom bilda sig en mening, vi nu skulle slå fast, att man icke får gå den billigaste vägen eller ens den klokaste?

I detta fall skulle det kunna påvisas, att rent national-ekonomiskt sedt kan man med besparingarna kanske till och med bygga den föreslagna nya kanalen; och man finge sålunda två kanaler, den ena djupare och större än den andra, samt

därvid måhända rent af sluppe högbron, ty när fartygen kunde hänvisas till två möjligheter, behöfver hvardera bron icke vara stängd lika många gånger, som när en enda bro skall förmedla trafiken. Den gamla bron kunde möjligen då användas som vägbro för staden.

Jag åhörde för någon tid sedan i Södertälje ett föredrag i saken — jag har ansett det vara hvars och ens plikt att sätta sig in i detta ärende, då man skall vara med om att besluta — och jag har på ort och ställe sökt bilda mig ett personligt omdöme om frågan. Den invändningen, jag, när jag hörde detta föredrag, skulle hafva velat göra mot föredragshållaren, kapten Torulf, var: »här skulle herrarna ju kunna bygga två kanaler i stället för en!» Tiden medgaf emellertid icke att närmare diskutera den frågan.

Nu vill jag emellertid säga, att ett ytterligare skäl har kommit till, som blir för mig det afgörande. Det är att märka, att, enligt Kungl. Maj:ts öfverenskommelse med Södertälje stad, staden skulle släppa till fri mark — jag förmodar, fastän jag icke har sett närmare efter, den mark staden själf disponerar; och vi veta, att Södertälje stad har ganska stora områden stadsjord. Men hur har det utfallit? Jo, de öfriga markområden, som skulle förvärfvas, beräknades då vara värda omkring 230,000 kronor, men nu är man uppe i ett värde af 753,000 kronor. Således har man begagnat tillfället att jobba upp värdena på de marker i staden för öfrigt, som staden icke själf får om; och min öfvertygelse är den, att det af staden gjorda erbjudandet af fri mark har resulterat i, att de beräknade 230,000 kronorna hafva stigit till 753,000 kronor och att det kanske icke stannar vid det. Enskilda invånare i staden taga således tillbaka mer, än staden har velat offra! Där se vi det där så mycket omhuldade skälet om skydd för tredje mans rätt. Jag kallar det skydd för rätten att jobba! Och just i ett fall sådant som detta, när Riksdagen velat gå Södertälje stads intressen till mötes och velat få ett bättre sakernas tillstånd för just det samhället, då är det väl allra minst på sin plats att icke finna öfverenskommelsen lojalt tolkad, utan i stället utnyttjad på detta sätt.

Gentemot en talare på Stockholmslänsbanken som uppkallade mig, vill jag, då han gjorde en jämförelse mellan de utgifter, som åsamkades staden Nyköping och staden Södertälje, framhålla, att det öfverraskade mig, att *han* kunde göra den jämförelsen; men jag nödgas också påminna honom om, att den håller ingalunda streck. Först och främst gällde det för Nyköping, residensstaden, att icke tillskapa ett konkurrerande samhälle vid den föreslagna korspunkten Stigtomta. Och vidare förband Riksdagen, såsom vi alla känna, med sitt beslut om den nya järnvägen genom Södermanland det villkor, att staten icke skulle

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

drabbas af några som helst kostnader för marförvärf inom hela det område, som den föreslagna järnvägen skulle genomlöpa. Och icke blott markförvärf utan äfven flyttning af byggnader och sådant skulle bekostas af landsting och kommuner. Där hafva dessa enskilda korporationer fått släppa till allt, som erfordras. Då det nu åter var ett rent Södertäljeintresse att gå Glasbergalinjen, borde man varit så förtänksam, att man garderat sig just emot det sätt, på hvilket södertäljeborna tolkat Riksdagens mening, då de jobbat upp markpriserna från 230,000 till 753,000 kronor. Redan detta är för mig tillräckligt skäl att vilja se på saken och pröfva den ytterligare.

Jag har vidare fäst mig vid, att i här föreliggande handlingar det ifrågasättes, att den för den nya stationen på Näset erforderliga marken skulle lösas efter ett markvärde af 2,55 kronor för kvadratmeter. Ja, de af herrarna, som varit därute och sett det skogsområde, som härvid skulle komma till användning och som är i stadens hand — märk väl stadens egendom — hvad säga de om att detta område skulle lösas till ett pris af 2,55 kronor för kvadratmeter? Jag skall erinra om en liten händelse, som jag personligen upplefvat vid uppskattningen af ett markområde för Nyköpings stad. Nämnda stad ville inlösa af kronan 6 olika markområden, sammanlagdt 29 à 30 hektar, och högsta uppskattningsvärdet på jordar, som lågo omedelbart intill stadens gatumark, hade af oss satts till 1 krona för kvadratmetern — men staden refuserade att lösa till detta pris. Åtskilliga andra områden gingo till och med ned till 30 öre för kvadratmetern jämn och slät åkerjord invid staden; för min del har jag och uppskattningsmännen med mig aldrig någonsin blifvit drabbade af så mycket klander som då, därför att vi kunde komma upp i så högt markvärde som 1 krona kvadratmetern intill stadens bebyggda område. Men nu är det meningen, att Södertälje stad skall debitera kronan 2,55 kronor för kvadratmetern, för att staden skall få förmånen af en ny modern järnvägsstation, som skulle vara ägnad att tillföra staden möjlighet att utnyttja detta så mycket omtalade industriområde! Jag tror icke, att det är rimligt att bedrifva en sådan tomtpolitik, hvarken från enskildas sida eller från ett samhälles.

Om vi skulle kunna göra några förenklingar här — hvilket en talare tyckte var märkvärdigt — om man skulle kunna göra några förenklingar på detta område, när man för öfrigt bygger så dyrt på alla andra sträckor af stambanan, kan jag icke däri se den ringaste skada eller olägenhet, utan tvärtom. Jag tror, att det vore ett konsekvent vidhållande af hvad Riksdagen och särskildt denna kammare funnit anledning påvisa, nämligen att vi bygga icke blott statsjärnvägarna utan våra allmänna byggnader alldeles för dyrbart. Jag tror — åtminstone har det sagts mig — att den nya stationen på Näset skulle byggas till ett

omfång motsvarande den stationsbyggnad, som är uppförd vid Krylbo — en korsningspunkt för två af vårt lands större stambanelinjer — och de, som hafva passerat Krylbo, hafva nog sett, att t. ex. den stationens tredje klass väntsal är mera passande till — hvad skall jag säga — en kyrka än till väntsal! Jag tror, att äfven härutinnan kan Södertälje med den trafik, som där uppstår, nöja sig med vida anspråklösare anläggningar, än här är föreslaget.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Skulle återigen, såsom herr statsrådet framhållit, det framdeles blifva nödvändigt, om kanalen ombygges, att flytta den nuvarande stationen i Södertälje, så finns ju redan mark inköpt, de så kallade Ekenbergiska gårderna. Då har man tillfälle att utnyttja redan gjorda inköp och slipper förtreten att äfven där se, att yttermera höjda värden änyo skola möta Riksdagen, när den går att göra förbättringar, som i första rummet äro ägnade att lända ett visst samhälle till fördel.

Af denna anledning, herr talman, ber jag att varmt få förorda, att man här ställer sig på den ståndpunkten att begära en förnyad utredning.

Herr Pers: Herr talman, jag ber att få säga några ord i föreliggande fråga:

Jag vill då först erinra om, att hela Mälardalen var glad öfver Riksdagens i detta ärende fattade beslut. Mälardalen var glad öfver beslutet, därför att det innebar, att konkurrensen i fråga om de olika kanallederna ur Mälaren blefve fullkomligt friställd.

Nu torde man knappast kunna undgå, att frågan rifves upp igen, och Mälardalen frågar sig, hurudan utgången skall blifva. Det kan naturligtvis ännu blifva en lycklig utgång af frågan, och en sådan lycklig utgång finner Mälardalen ligga i ett fortsatt friställande af de två kanallederna, när landet skall se till, hvilken af dem skall väljas.

Det kan dock icke undvikas, att man kan blifva tvifvelsam, huruvida den synpunkten skall hålla streck vid undersökningen. Jag finner anledning till ett sådant betvivlande på flera ställen i de papper, som ligga till grund för den nu förda öfverläggningen.

När denna fråga för ett år sedan behandlades, yttrade en man här i kammaren, som är mycket intresserad af frågan, följande: »Denna kommitté», en kommitté, som satt för några år sedan, »kom genast underfund med, att man icke längre kunde hålla på principen att bygga broar med segelfri höjd för att klarera några segelskutor, utan att man kunde nöja sig med att bygga en hög bro.» Det var fråga om kanalanläggningen vid Södertälje och järnvägen däröfver. Det är blott den ton af ytterlig ringaktning för segelfarten igenom Södertälje kanal, som här framlyser och som jag fäst mig vid. Denna syn på segel-

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

farten på Södertälje kanal har fått ett ännu mer auktoritativt uttryck i Andra kammaren i dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande i denna fråga, hvilket utlåtande nu föreligger. Utskottet säger på sidan 12, att det är »naturligt, att en utvidgning af kanalen till sådana mått, att den kan genomsläppa äfven större handelsångare, skulle afsevärdt öka kanalens betydelse ej endast för områdena närmast Södertälje utan äfven för de flesta Mälardalens hamnar».

Det där tycks ju i och för sig vara oemotsägligt, men tre rader längre ned fortsätter utskottet, att utskottet anser »det ej vara utredt, huruvida från statens sida någon ovillkorlig skyldighet föreligger att taga hänsyn till kanalens trafikerande med fartyg af annan och väsentligt större typ än de, som nu begagna densamma».

Herr talman, utan att tro mig kunna inverka det ringaste på kammarens beslut, har jag velat fästa uppmärksamheten på, att, om sådana synpunkter skola göra sig gällande vid den undersökning, som sannolikt förestår, hela frågan kommer att fullkomligt snedvridas. Det är i alla fall alldeles ovedersägligt, att järnvägsintresset här icke är ett intresse i och för sig, utan att det är en tjänarinna åt ett högre och större intresse, det allmänna samhällsintresset.

Jag har velat begära ordet för att betona, att därvidlag får icke järnvägsintresset undantränga och förkväfa det intresse, som kanaleden kan anses företräda och som kan motiveras af det behof, som föreligger. Det är att hoppas, att den utredning, som kommer till stånd, icke skall snedvridas på det sätt, som de båda yttranden, hvilka jag här anfört, tyda på, utan att den verkligen skall söka ställa Mälardalens intressen på deras vederbörliga plats.

Herr Fränckel: Jag har genom herr Strömbergs anförande, blifvit uppmärksamgjord på ett yttrande, som jag skulle hafva fällt här, när jag förra gången hade ordet. Jag skulle nämligen då i ifvern hafva yttrat om järnvägsstyrelsen, att järnvägsstyrelsen hade tre gånger sökt föra Riksdagen bakom ljuset. Det har naturligtvis icke varit min mening, såsom den ärade talaren också mycket riktigt förutsatte, utan min mening var att säga, att de siffror, järnvägsstyrelsen tre gånger framlagt för Riksdagen, hafva varit af den beskaffenheten, att de föranledt dessa enligt min åsikt oriktiga beslut.

Herr Pehrson: Det har blifvit mig sagdt, att Första kammaren är mycket känslig för att en nybörjare i densamma icke yttrar sig alltför tidigt. Nu har emellertid denna riksdag så nära gått till ända, att, med tillbörligt afseende fästadt vid hvad jag nu nämnde, det kanske icke numera bör anses vara för

tidigt, om jag vid denna öfverläggning vågar besvära kammaren med några ord till protokollet. Det har förekommit ett uttalande under diskussionen, som lät så underligt i mitt öra, att jag fann mig manad till att icke låta detta tillfälle gå förbi utan att inlägga något ord emot detsamma.

Herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet framhöll, att de intressen, som i denna fråga kunna göra sig gällande, vore hufvudsakligen tre. Det var ett statsintresse, ett kanalintresse och ett Södertäljeintresse.

Hvad nu beträffar kanalintresset, så undrar jag, om vi vid denna tidpunkt så mycket behöfva taga hänsyn till detta, eftersom den frågan väl ännu befinner sig i ett ganska sväfvande tillstånd.

Hvad åter beträffar det enskildas intresse, Södertäljeintresset, så får jag säga, att, när jag hört icke en utan flere talare här i kammaren så mycket och så varmt tala för detta intresse, detta låter något underligt för den representant från landet, som tillhör en provins, som icke har en enda kilometer statsbana, trots den omständigheten, att provinsen hyser inom sig en så viktig punkt som vår flottas hufvudstation. När man besinnar detta, tror jag, att man får draga sig litet grand för att alltför mycket framhålla ett sådant enskildt intresse, som det här är fråga om i dag.

Nu har man sagt, att det kan icke hafva så stor betydelse, om den ifrågasatta järnvägslänken skulle blifva något längre. Beträffande den ifrågasatta nya linjen — Strömslinjen — ställer man i utsikt, att man med den skulle kunna förkorta väglängden med 1,8 kilometer. Det är icke någon småsak, när det gäller att trafikera en bana, som är af den enorma betydelse, som södra statsbanan är, och den kommer att blifva af ännu större betydelse allt efter hand, som utvecklingen går framåt. Kan man då förbise en så viktig omständighet som att förkorta en sådan hufvudlinje med 1,8 kilometer för hvarje tåg, som går? Det kan enligt min uppfattning omöjligen vara riktigt.

Kommer så därtill, att den ifrågasatta nya linjen drager en billigare kostnad af en eller annan million, undrar jag, om Första kammaren står sig så synnerligen väl vid att icke vilja åtminstone ett allvarligt försök att spara en sådan summa, för den händelse den skulle vara möjlig att spara.

Men om jag funnit mycket under debatten vara sagdt, som har gjort mig något missmodig, så var där en sak, som glädde mig mycket, och det var statsrådets och chefen för civildepartementet uttalande i slutet af sitt nyss hållna anförande, när han förklarade, att trots att han fortfarande hölle fast vid fjolårets riksdagsbeslut i denna fråga, så, därest Riksdagen hade en annan mening, ville han rätta sig lojalt efter densamma och vara den, som i första rummet skulle söka få till stånd en opartisk utred-

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

ning i frågan. Detta gladdade mig mycket och, oafsedt alla andra skäl, ber jag att få särskildt betona detta skäl till att jag nu yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag begärde ordet, när min landsman, herr Lindblad, yttrade sig. Han yttrade sig med det frejdiga mod, som ofta utmärker honom i debatten, och han sade mycket frankt ifrån, att han var fullkomligt öfvertygad i föl om Glasbergalinjens betydelse och dess stora företräden framför allt annat. Men nu hade han blifvit precis lika öfvertygad om, att den är dålig, och att den nya Strömslinjen är bra, och han ville bevisa, att den var både nationalekonomiskt och ur andra synpunkter den riktiga. Han yttrade sig med stor säkerhet, och jag hoppas, att han icke ändrar något i protokollet, utan att hans yttrande får stå kvar, ty jag är öfvertygad om, att det blir ny utredning, och det skall då bli ganska roligt att få se, om han är så sannspädd i allt hvad han sagt.

Nu sade äfven herr Lindblad, att det är bara juridiska betänkligheter som göra, att man opponerar emot statsutskottets förslag här, och samma tanke har ju framställts från annat håll. Detta är icke rätt sagdt, ty det är väl icke formalistiska juridiska betänkligheter, när man vill, att Riksdagen skall stå kvar vid ett en gång fattadt beslut.

Han talade vidare om, att det är icke en vanlig äganderätt, man vill skydda, utan det är rätten att jobba. Kan herr Lindblad verkligen stå för, att det är rätten att jobba, man vill skydda, när man vill, att Riksdagen skall stå fast vid sitt en gång fattade beslut? Är det rätten att jobba, man skyddar, då man skyddar den enskilde mannens rätt att tro, att ett beslut, som Kungl. Maj:t och Riksdagen fattat, står så fast, att han, med förlitande på detsamma, kan köpa mark för att bygga hus eller göra en anläggning vid den bana eller den station, som Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutat? Om han tror på detta och därför vidtager några finansiella åtgärder, så bör han väl vara i sin fulla rätt och icke blifva besviken. Jag har förut sagt, att jag finner ett dylikt sätt att resonera synnerligen betänkligt.

Det stora skäl, som här framlagts emot mitt sätt att se saken, är ju att vi veta, att det finnes pluralitet inom Riksdagen för en sådan åskådning, och då är det icke värdt att strida där emot. Skulle det finnas majoritet för den åskådningen inom Första kammaren, vet man, att det måste gå till gemensam votering, och där förlorar man. Ja, det är ju sådana där opportunitetsskäl och lämplighetsskäl, och sådana hafva vi hört så ofantligt mycket af i dag. Men jag vill fråga herrarna: kan det icke ifrågasättas, om icke Första kammaren skulle stå sig bättre, därest kammaren häfdade den principen, att man skall stå vid ett beslut,

som man en gång fattat, när icke starkare skäl mot detta beslut framlagts än de, som här hafva framhållits. Jag tror, mina herrar, att man gör klokare, om man ställer sig på den principella, fasta ståndpunkten.

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Det var ju icke oväntadt, att här i dag skulle förkomma en debatt angående de olika linjerna för den här föreslagna järnvägen; och här har upprepats mycket af hvad som sades under förra året i samma ärende.

För min del skall jag icke tillåta mig alls att ingå på den sidan af saken redan på den grund, att jag icke har någon egen bestämd åsikt om den. Men med anledning af hvad här är påstådt i detta sammanhang, vill jag dock säga, att man kan väl ändå icke vilja fastslå, att, om Riksdagen en gång har fattat beslut om en viss riktning för en järnvägsanläggning, Riksdagen sedan skulle försynda sig, om den bestämmer om en ändring i den linjen, såvida den finner öfvertygande skäl därtill.

Det andra jag vill säga är föranledt af slutorden i grefve Rosens anförande, där han sade, att sparsamhet är en dygd, men ordhållighet är en ännu större dygd. Jag tror icke, att vi här kunna tala om brist på ordhållighet emot dem, som möjligen med anledning af förra Riksdagens beslut inledt vissa affärstransaktioner, utan det må väl vara fullt tillåtet för staten att i ett sådant läge, som här föreligger, ändra ett dylikt beslut. Och skall tal vara om ordhållighet, så hade den bort ha en mycket starkare accent i fjol än i år, ty då gällde det att taga ifrån ett samhälle en järnväg, som det haft i många år och som där — vid Igelsta — hade föranledt stora anläggningar. Om Riksdagen icke i fjol drog sig för att bestämma om sträckningen af järnvägen, trots det att därmed Igelsta, som många år haft järnväg och därefter ordnat sig, förlorade den, må man väl icke kunna anklaga innevarande års Riksdag för bristande ordhållighet, äfven om den skulle besluta en ändring i järnvägssträckningen. Men nu är här icke fråga om att ändra beslutet om sträckningen, och jag tror, att de herrar, som så starkt hafva betonat, att här är fråga om att upprifva ett föregående riksdagsbeslut, hade bort använda mindre starka ord.

Jag vill för min del gentemot dem fastslå, att här är icke nu fråga om att upprifva ett föregående riksdagsbeslut, utan här är blott fråga om att undersöka, huruvida efter sista Riksdagens beslut sådana förhållanden inträdt, att en ändring kan vara tillrådlig; och det är en annan sak.

Så kommer jag, som icke har någon egen uppfattning om, huruvida järnvägen bör gå här eller där, tillbaka till det som jag anförde, då jag förra gången hade ordet, hvilket ock har medgifvits af alla de andra talarna, nämligen att här är icke

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

fråga om hvad som skall blifva Riksdagens beslut, ty därom är intet tvifvel, utan här är fråga om, huruvida Första kammaren, när kammaren är öfvertygad om att Riksdagen i en eventuell gemensam votering kommer att besluta i motsats emot Första kammarens mening, ändå skall sätta sig emot hvad som är Riksdagens pluralitets mening.

Jag vill icke vara med om, att det skall kunna sägas om Första kammaren och användas som agitationsmedel mot henne, att, då ett förslag framkommit, som med en eller två millioner kronor skulle minska kostnaderna för här ifrågavarande järnvägsanläggning, Första kammaren icke ens vill vara med om en närmare undersökning, som icke kan fördröja järnvägsbygandet och som endast, om den medförde öfvertygande bevisning, skulle kunna föranleda en förändring af förra Riksdagens beslut. Jag vill icke vara med om att tillråda, att Första kammaren skall utsätta sig därför, och därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets utlåtande.

Friherre Åkerhielm: Jag skulle väl kunna afstå från ordet efter det yttrande, som herr vice talmannen nyss haft, då hvad jag ville säga går i ungefär samma riktning. Men då jag emellertid begärt ordet, skall jag be att få säga några ord.

Det förefaller mig, som om man här från en del håll alltför starkt ville häfda enskilda intressen gentemot statens. När det gäller att anlägga en ny kommunikationsled, som afser att tillgodose intressen icke blott för stunden utan för en lång framtid, så är det ju af yttersta vikt, att kommunikationsleden också kommer att framföras i den rätta riktningen. Nu hafva här anförts, som det synes mig, afsevärda skäl för att den riktning, som var förutsatt i Riksdagens beslut förra året, må blifva ytterligare undersökt, för att man skall kunna så långt som möjligt tillgodose det allmännas intresse, och då få efter min uppfattning några enskilda intressen icke gärna ställas i vägen.

Nu ligger ju saken så, att Andra kammaren med stor majoritet uttalat sig för en ny undersökning. Statsutskottet har också med en betydande majoritet uttalat sig för ny undersökning, och statsrådet och chefen för civildepartementet har förklarat sig icke vilja motsätta sig en sådan utredning. Kan det då vara lämpligt, att vi här skulle motsätta oss densamma?

Det har nu hufvudsakligen erinrats emot förslaget att gå med på ny utredning, att det skulle komma att lända en del enskilda och kanske ett eller annat samhällsintresse till skada. Men jag får för min del säga, att äfven om någon byggt nya arrangemang på ett beslut, som Riksdagen fattade i fjol, och hvars utförande knappast blifvit påbörjadt, så vore det dock bra underligt, om man skulle däraf anses förhindrad att söka lösa denna kommunikationsfråga på det sätt, som vore för staten

bäst och lämpligast. Det kan ju hända, att en eller annan köpt jord i närheten af den tillämnade banan, eller kanske gjort någon anläggning med förutsättning af banans tillkomst, men det är i alla fall ett intresse, som måste betraktas såsom mindre än det, som här är i fråga. Och det är ju sådant, som staten mycket sällan plägar finna sig bunden af. Man anlägger t. ex. en kanal och påräknar då en viss trafik för kanalen. Så uppkommer fråga att anlägga en järnväg, som kanske helt och hållet dömer kanalen till en tynande tillvaro. Det lär staten icke anse sig vara förhindrad att göra. Eller man anlägger en järnväg under förutsättning af en viss trafik. Men så kommer en annan järnvägsfråga upp, och man anlägger en bana, som direkt konkurrerar med den gamla banan och från den borttager en ganska betydande trafik. Det är så, att man måste väga det ena intresset mot det andra, och statens intresse måste i alla fall gå främst.

Ja, man har nu till och med gått så långt, att man jämfört hvad som nu är fråga om med det fall, att man beslutat kasernbyggnader och gjort upp aftal med enskilde på grund af dessa tillämnade byggnader. Då har man icke ansett det lämpligt att ändra beslutet under annan förutsättning naturligtvis, än att man ger ersättning åt dessa enskilda, som genom aftalet kommit i ett direkt rättsförhållande till staten. Men mig veterligen hafva här inga sådana aftal skett.

Slutligen skulle jag vilja vända mig emot grefve Wachtmeister, som sade bland annat, att vi skola väl stå vid förra Riksdagens beslut, när det icke visats några starka skäl för att fatta ett annat beslut. Här är ju, som herr vice talmannen anmärkte, icke fråga om att *nu* upprifva beslutet. Det är fråga om att göra en utredning, hvarigenom man skulle få visshet, om det finnes skäl eller icke för att frångå förra Riksdagens beslut, och då vill man ändå motsätta sig den utredning, som skulle gifva klarhet härom. Alla äro kanske icke lika lifligt öfvertygade som grefve Wachtmeister om, att det fattade beslutet är det bästa. Jag tror icke, att det vore hvarken riktigt eller lämpligt, att Riksdagen motsatte sig denna förnyade utredning, och jag ber därför för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Jag skall icke förlänga debatten med att tvista med de båda siste ärade talarne om, huruvida här är fråga om att upprifva ett Riksdagens beslut eller icke. Därom har nog talats i dag. Nej, jag begärde ordet för att vända mig mot att vice talmannen jämställde det beslut, Riksdagen eventuellt kommer att fatta, med det beslut, Riksdagen i fjol fattade rörande Igelsta. Jag är öfvertygad om, att statsutskottets högt ärade ordförande icke kommer ihåg det resone-

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.

(Forts.)

Om utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m.
(Forts.)

mang, som inom statsutskottet då fördes om Igelsta. Som herrarna torde påminna sig, hade Kungl. Maj:t då föreslagit, att vi skulle bevilja en liten anhaltstation och en järnvägsbit till Igelsta och därmed skulle Igelstaintresset vara tillfredsställt. Det ville statsutskottet icke gå med på, utan strök summan. Men hvad var skälet? Det var icke alls, att vi icke insågo, att staten fortfarande måste hålla järnväg till Igelsta, utan det var därför, att vi ville hafva mer utredning, ifall det icke kunde vara lika så bra att behålla den järnvägsbit, som nu finns mellan Rönninge och Igelsta, som att anlägga den nya lilla biten. Det var därför vi föreslogo Riksdagen att uppskjuta sitt beslut i afseende å Igelsta.

Men när det nu talas om Igelsta, vill jag säga, att jag tager alldeles afstånd från det projekt, som framkastats af Första kamarens tillfälliga utskott, då utskottet velat tillgodose Igelstaintresset med automobiltrafik, ty det har jag aldrig velat vara med om.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kamaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen proposition i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Karlsson* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 111, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 33.

Föredrogs sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 sistlidne dag bordlagda memorial:

nr 4, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 utlåtande nr 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående utlämnande af lån åt kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m. samt om anslag till utredningens verkställande.

Lades till handlingarna.

nr 5, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och bankoutskottets nr 1 kanslipersonal och vaktbetjäning.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 40 äfvensom Första kammarens första tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande nr 19.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 24 och 25 innevarande maj bordlagda memorial nr 45, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 2:o) af bankoutskottets utlåtande nr 36, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för folkskollärarnas pensionsinrättning m. m., *dels ock* återremiss af punkten 10:o) af utskottets utlåtande nr 18, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 23 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande nr 109, i anledning af två uppskjutna punkter i Riksdagens år 1910 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1909.

I §§ 2 och 4 i utskottets utlåtande nr 29 hade utskottet anmält, att utskottet framdeles under riksdagen skulle afgifva utlåtande öfver de af revisorerna i ofvannämnda berättelse gjorda, i dessa §§ omförmälda framställningar; och hade utskottet i nu föredragna utlåtande afgifvit yttrande i dessa frågor.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. öfver-
betalningar å
fasta anslag
under femte
hufvudtiteln.*

Punkten 2.

Beträffande marinförvaltningens räkenskaper hade revisorerna anfört, bland annat:

»I berättelsen öfver granskning af 1908 års räkenskaper hafva Riksdagens revisorer omförmält, hurusom vid 1908 års utgång ansemliga belopp för sjöexpeditioner voro upptagna såsom utestående förskott och att alltså dylika konstnader icke kommit att ingå i det årets räkenskaper, till hvilket de rätteligen hörde.»

»Enahanda förhållande, som var rådande beträffande 1908 års kostnader för sjöexpeditioner och som föranledde till det af revisorerne nästlidet år gjorda uttalandet, har alltså gjort sig gällande beträffande räkenskapen för sjöexpeditioner under år 1909, och det i ännu större utsträckning. Med afseende härå finna revisorerna sig föranlättna att ånyo framhålla önskvärdheten af att redogörelserna för sjöexpeditioner skyndsamt erhålla nödig handläggning för deras intagande i det årets räkenskaper, till hvilket de rätteligen höra, en åtgärd, som synes revisorerne kunna åtminstone i viss utsträckning åstadkommas, oberoende af nu pågående utredning angående förbättrad bokföring, dels genom att vederbörande chefer åläggas att på bestämda tider under sjöexpeditionerna och vid slutet af desamma insända kassaredovisningar i stället för, såsom nu sker, först 10 till 15 dagar efter expeditionernas slut, och dels genom att fördelningen å de olika anslagstitlarna verkställes omedelbart efter det en kassaredovisning inkommit.»

Utskottets yttrande i nu föredragna punkt lydde sålunda:

»Revisorernes förenämnda framställning har jämte bilagor och afgifna förklaringar samt öfriga till ärendet hörande handlingar af statsutskottet öfverlämnats till konstitutionsutskottet för den åtgärd, hvartill detta utskott kunde finna förhållandena föranleda; och har konstitutionsutskottet i utlåtande nr 30 bringat till Riksdagens kännedom hvad i ärendet förekommit, hvilket utskottet här skolat anteckna.»

Herr Fahlbeck: Herr talman, mina herrar! Det är icke för att förnya dechargedebatten, hvilket för öfrigt herr talman icke skulle tillåta, som jag nu begärt ordet. Men detta betänkande ger dock anledning att tala om de anmärkningar mot statsråd, som på grund af öfverbetalning af fastställda anslag kunna äga rum. Och jag skall tillåta mig att något söka be-

lysa denna sak med hänsyn till framför allt den praxis, som vid statsregleringen utvecklats sig rörande densamma.

Som bekant hafva vi i våra grundlagar många paragrafer, hvilka handla om anledning till anmärkning mot statsråd — 65, 106 och 107 §§ regeringsformen, 39 § riksdagsordningen o. s. v. — och dessutom en stor ansvarighetslag, där många-handa anledningar till anmärkning äro angifna. Emellertid, den utveckling, som ägt rum sedan alla dessa stadganden kommo till för något mer än hundra år sedan, har i väsentliga punkter afvikit från den skrifna lagens bestämmelser. Det har utvecklats sig en konstitutionell praxis vid sidan om grundlagens bud, hvilken, ehuru man allt emellanåt återfaller till och upprepar dessa grundlagens bud, likväl trängt igenom som den reala behandlingen af dessa ärenden. Och denna praxis har gått fram på två särskilda linjer, den ena i fråga om *formerna* för utkrävandet af detta ansvar och den andra i afseende å *vissa anledningar* därtill.

I afseende på *formerna* veta vi ju, hurusom § 106 nästan undantagslöst, kan man säga, kan anses som antikverad. Man tillämpar § 107 äfven där, hvarest enligt bokstafvens lydelse § 106 skulle tillämpas. Men en liknande utveckling har ägt rum äfven i fråga om öfverskridande af anslag.

Jag skall be att få litet närmare förklara, hvarför en sådan utveckling har måst komma till stånd.

Förhållandet var nämligen det, att i riksdagsordningen insattes år 1810 den bestämmelsen, att, när helst statsutskottet fann, att ett anslag blifvit öfverskridet, det skulle göra anmälan därom hos konstitutionsutskottet, som sedan ägde taga saken om hand för vidare behandling. Anledningen till att detta icke då var någon orimlighet och icke gärna kunde gifva anledning till någon sådan var, att enligt 1809 års regeringsform och den uppfattning, man då hade om dess bestämmelser i §§ 62—65, gällde anslagen, som Riksdagen gaf, endast hufvudtitlarna »en bloc». Meningen var, att Riksdagen gaf ett anslag till hvar och en af de åtta hufvudtitlarna, hvilket sedan regeringen fick förvalta bäst den kunde, utan att Riksdagen gick in på en specialisering af de särskilda anslagen inom titlarna. Emellertid, utvecklingen gick här mycket hastigt vid sidan af lagbestämmelserna och förde till en fortgående specialisering af budgeten, så att Riksdagen icke längre bestämde anslagen endast för hvar hufvudtitel utan med noggrant angifvande af de särskilda poster inom hufvudtitlarna, för hvilka anslagen voro lämnade. Med denna specialisering följde också en fixering af de särskilda beloppen, och så uppstodo dessa olika slag af anslag, som vi nu hafva, nämligen bestämda anslag, förslagsanslag, förslagsanslag högst och reservationsanslag.

Denna utveckling har emellertid fört det med sig, att i

Ang. öfverbetalningar å fasta anslag under femte hufvudtiteln.
(Forts.)

Ang. öfverbetalningar å fasta anslag under femte hufvudtiteln.

(Forts.)

följd af ett anslags öfverskridande en statsrättslig konflikt kan uppstå, till hvilken icke regeringen är skyldig annat än formellt, men som omständigheterna påtvinga. Ty då man fixerade flertalet af dessa anslag, gällde det icke endast löner och dylikt, som äro fullkomligt bestämda och aldrig kunna ändras utan efter Riksdagens beslut, utan det gällde äfven sådan statens verksamhet, som enligt sakens natur kan vara underkastad förändringar och inflytanden utifrån och är till sin omfattning oviss. I en del fall erkände man detta genom att för några af statens verksamhetsområden besluta förslagsanslag, som finge öfverskridas. I öfriga fall däremot bestämdes reservationsanslag, som icke finge öfverskridas, men hvilkas besparingar finge användas för samma ändamål ett följande år. Många af de olika ändamål, hvarför reservationsanslag äro anvisade, äro emellertid af den beskaffenhet, att anslagen icke kunna under alla förhållanden hållas inom de bestämda gränser, som Riksdagen fastställt. Om till exempel en epidemi inträffar bland de värnpliktiga, och äfven i många andra fall, kan det vara absolut nödvändigt att öfverskrida ett dylikt anslag för att vinna det med anslaget afsedda ändamålet. Men därigenom tvingas regeringen att träda grundlagens bud i § 39 riksdagsordningen för nära.

Man kan nu fråga, huru man bör göra och huru har man gjort för att undvika den statsrättsliga konflikt, som häraf ovillkorligen måste uppstå. Jo, sedan år 1851 har man underlåtit att gå den väg, som grundlagen säger, utan i stället inslagit på en annan.

Man har oftast fått kännedom om detta öfverskridande genom statsrevisorerna, och Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen uttalat sig därom och däröfver gjort anmärkning till regeringen. I ett fall, 1891, har äfven konstitutionsutskottet gjort anmälan med anledning häraf enligt § 107. Men eljest har det städse stannat vid de uttalanden, som statsutskottet gjort med anledning af revisorernas berättelse. Därmed har saken fått förfalla.

Man skulle kunna tänka sig äfven ett annat sätt för lösning af denna konflikt, nämligen att i stället för reservationsanslag anvisades uteslutande förslagsanslag i afseende på sådan statsverksamhet, som icke kan hållas inom bestämda gränser. Men Riksdagen lär väl knappast gå in härpå, och då återstår ingenting annat än att gå vidare på den en gång inslagna vägen och, om ett öfverskridande ägt rum, göra anmärkning samt låta denna gå till regeringen med begäran om rättelse. Det är det som skett här i första punkten af föreliggande utlåtande, där statsutskottet i motiveringen till sin kläm säger, att »under rättelse därom med uppgift å anledningen därtill samt förslag till bristens täckande bör ofördröjligen meddelas Riksdagen».

Emellertid bör denna sig sålunda utvecklande konstitutiva praxis fullkomnas och närmare fixeras, så att, så snart en

brist blifvit bekant, anmälan därom ögonblickligen göres af regeringen. Nu är det vanligtvis statsrevisorerna, som göra denna anmälan, men man kan fordra, att regeringen själf underrättar om saken och inkommer till Riksdagen med förklaring och förslag till bristens täckande. Om denna praxis utvecklar sig, undgår man på det viset den konflikt, som understumdome måste uppstå i följd af anslags öfverskridande mot grundlagens strikta bud, men man gör alldeles som när man utbyter § 107 mot § 106. Man följer det politiska lifvet i dess naturliga gång och man ackommoderar sig efter gifna förhållanden.

I år har emellertid för första gången på sextio år jämväl det gamla förfaringssättet med anmälan enligt riksdagsordningen § 39 ägt rum. Härigenom har i detta utskottsbetänkande på ett märkvärdigt sätt gammalt och nytt förenats. Det är detta, som förlämnar detsamma sitt stora intresse först och främst för rättshistorikern, som här ser, huru gamla och nya bestämmelser och åskådningar gå vid sidan af hvarandra. Men äfven ur rent praktisk-politisk och statsrättslig synpunkt har det sitt stora intresse att erfara, hurusom, samtidigt med den i sista punkten omnämnda åtgärden att anmäla till konstitutionsutskottet, hvilken åtgärd visserligen är ett återfall i den gamla ordningen — jag kan icke kalla det för något annat —, den nya praxis står där vid sidan fullt färdig. Och jag är öfvertygad om, att denna nya praxis skall afgå med segern, på sätt redan skett beträffande användningen af §§ 106 och 107 regeringsformen. Med detta vill jag emellertid ingalunda hafva sagt, att ifrågavarande grundlagens bud böra anses vara fullständigt upphäfdade och ännu mindre genom en lagändring tagas bort. De böra finnas kvar som säkerhetsinrättningar för utomordentliga fall. Men de skola i det politiska lifvets hvardagslif icke komma till användning utan ersättas af den konstitutionella praxis, som utvecklat sig, och hvarom jämväl detta betänkande i sitt första moment vittnar, hvad beträffar öfverskridande af anslag.

Herr talman, det var endast detta jag ville hafva till protokollet antecknad.

Efter härmed slutad öfverläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Föredrogs ånyo Första kammarens första tillfälliga utskotts den 23 och 24 ino vevarande maj bordlagda utlåtande nr 18, rörande herr Lundins motion, nr 80, i anledning af beslutad anläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer.

Uti en inom Andra kammaren väckt och till dess tredje

Ang. öfverbetalningar å fasta anslag under femte hufvudtiteln.
(Forts.)

tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 80, hade hemställts, att Riksdagen behagade anhålla, det Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan utredning genom statens försorg, att därpå kunde på ett objektivt sätt bedömas möjligheten och lämpligheten af att, innan nuvarande statsbanelinjen mellan Ström och Igelsta öfver svängbron vid Södertälje kanal borttoges, statsbanan till Igelsta framdroges i ungefärlig öfverensstämmelse med å motionen bifogadt kartblad angifven sträckning mellan Igelsta och Ström med läge på fast bro med segelfri höjd öfver Södertälje kanal.

Andra kammarens utskott hemställde, att Andra kammaren ville för sin del besluta att, med anledning af föreliggande motion, anhålla, det Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan utredning genom statens försorg, att därpå kunde på ett objektivt sätt bedömas möjligheten och lämpligheten af att statsbanan framdroges mellan Igelsta och Ström öfver Näset med läge å fast bro med segelfri höjd öfver Södertälje kanal.

Andra kammaren hade bifallit sitt utskotts utlåtande, hvar efter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott; och hade detta utskott i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Grefve Lagerbjelke: Kammaren har förut denna dag bifallit statsutskottets i utlåtande nr 111 gjorda hemställan angående föranstaltande om utredning rörande västra stambanans framdragande vid Södertälje. Med anledning häraf tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte finna Andra kammarens genom protokollsutdrag nr 515 delgifna beslut i detta ärende icke föranleda vidare yttrande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter Första kammaren — som förut denna dag bifallit statsutskottets i utlåtande nr 111 gjorda hemställan, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning beträffande alla de synpunkter, som i denna fråga gjort sig gällande och hvarpå sålunda kunde grundas ett bestämdt omdöme om huruvida stambanan med största fördel kunde framdragas i den af nästlidet års Riksdag beslutade sträckningen eller mellan Igelsta och Ström öfver Näset med läge å fast bro med segelfri höjd öfver Södertälje kanal — fann Andra kammarens genom protokollsutdrag nr 515 delgifna beslut i detta ärende icke föranleda vidare yttrande.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 203, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maldrycker, och

nr 204, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 27 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Upplästes följande inlämnade läkarintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare *Vollrath Berg* på grund af halsfluss är oförmögen att bevista Riksdagen de närmaste dagarne, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 27 maj 1911.

Carl Oscar Olin.
Leg. läkare.

Anställdes jämlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial nr 38 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att motionen II: 37 af herr Henrikson med flera icke skall af Riksdagen bifallas, utan att gällande bestämmelser i fråga om inrikes växlar skola bibehållas oförändrade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutit, att rubriken *Växel* i gällande stämpelförordning skall hafva följande ändrade lydelse:

»*Växel*, godkänd eller protesterad, lika med *skuldebref*.

Där växel ställes att å utrikes ort betalas eller är utfärdad å utrikes ort, skall, oberoende af den stämpel, som i allmänhet är stadgad, växeln, då den utställes eller, om den utfärdas utom riket, innan den här i riket öfverlåtes eller till godkännande eller betalning företes, förses med stämpel af 50 öre för belopp, ej öfverstigande 1,000 kronor, och därutöfver 50 öre för hvarje påbörjad tusental kronor, hvarå den lyder, dock att frihet från stämpel äger rum för växel, som är ställd att vid uppvisandet betalas af medel, som hos bank eller bankir föras i räkning för utställaren, äfvensom för växel, som är dragen från utlandet på utlandet och endast är betalbar i utlandet, så ock för växel, som ställes att betalas till statsförvaltningen tillhörande allmänt verks eller styrelses order.

Är växel utfärdad i flera exemplar och har ett af dem blifvit med nyssnämnda särskilda stämpel försedt, vare de öfriga från sådan stämpel fria.

Se för öfrigt 20 §.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 12.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 545, som upplästes och hvaraf inhämtades, att

omröstningen därstädes utfallit med 68 ja och 110 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 179 ja och 122 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af sammansatta stats- och bankoutskottet nr 2 i dess memorial nr 3 föreslagna och af båda kamrarna godkända vote-ringsproposition:

Den, som i likhet med Första kammaren vill, att § 2 i aflöningsreglementet för tjänstemän vid postsparbanken skall erhålla följande lydelse:

§ 2.

För åtnjutande af den i stat uppförda aflöning och förhöjning däraf efter viss tid gälla, med undantag för ordföranden och de tre särskilda ledamöterna i styrelsen för postsparbanken, följande allmänna bestämmelser.

1. Tjänsteman är underkastad såväl föreskrifterna i vederbörande instruktion som ock den utvidgade eller ändrade tjänstgöring eller den förflyttning till annan befattning vid postsparbanken eller till befattning inom postverket, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, dock utan minskning i den honom vid förflyttningen tillkommande fasta aflöning.

2. Med ordinarie befattning vid postsparbanken må icke förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat.

Ej heller må med sådan befattning förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försedt med Kungl. Maj:ts oktroj eller blifvit registrerad såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej, hvad angår postsparbanksdirektören, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, styrelsen för postsparbanken uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för fullgörandet af tjänstgöringen vid postsparbanken, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas.

3. Tjänsteman äger uppbära tjänstgöringspenningar endast för den tid, han verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller för beredande af semester bestridt högre befattning, eller under den tid, som han på uppdrag af styrelsen för postsparbanken använt för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser i

tjänsten eller som åtgått för fullgörande af de skyldigheter, hvilka ålegat honom såsom fullmäktig eller revisor vid civilstatens änke- och pupillkassa.

Tjänsteman, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen.

4. Den, som af annan anledning, än som i mom. 3 omförmåles, åtnjuter ledighet eller är hindrad att bestrida sin befattning, kan förpliktas att af lönen afstå så mycket, som, utöfver hvad vikarien i öfrigt äger uppbära, erfordras för befattningens uppehållande eller eljest pröfvas skäligt.

Därest emellertid tjänsteman blifvit oförmögen till tjänstgöring i följd af kroppsskada, ådragen under tjänsteutöfning, må den fasta aflöningen till honom utgå under högst 6 månader oafkortad samt efter denna tid med belopp, som bestämmes af Kungl. Maj:t.

5. Erfordras för tjänsteman vikarie i följd af sjukdomsförfall, tjänsteresa, semester eller uppdrag att vara fullmäktig eller revisor vid civilstatens änke- och pupillkassa, är annan tjänsteman skyldig att, om han förordnas å högre befattning, bestrida densamma, dock ej längre tid än sammanlagdt tre månader under samma kalenderår.

Om förordnandet erfordras till följd af sjukdomsförfall, äger den vikarierande att, utöfver egen aflöning, af den tjänstlediges tjänstgöringspenningar uppbära skillnaden mellan tjänstgöringspenningarna i lägsta lönegraden för, å ena sidan, den högre befattning, som uppehålles, och, å andra sidan, den vikarierandes egen befattning.

Erfordras åter förordnandet af annan anledning, som i detta mom. säges, äger den vikarierande åtnjuta allenast den honom eljest tillkommande aflöning.

Därest postsparbanksdirektören för handläggning af särskilda ärenden är under några få, högst fyra, dagar hindrad att sköta sin befattning, skall annan tjänsteman vid postsparbanken vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till postsparbanksdirektörsbefattningen hörande löpande göromål.

6. Byråchef i generalpoststyrelsen, som jämlikt gällande föreskrift inträder såsom ledamot i styrelsen för postsparbanken, då generalpostdirektören är förhindrad att i handläggningen af ärendena hos styrelsen för postsparbanken deltaga, äger under tiden uppbära särskildt arfvode af 5 kronor för dag, röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren godkänt förenämnda paragraf med uteslutande af momentet 6.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 29.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag nr 546, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 23 ja och 163 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 117 ja och 192 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 25 och 26 innevarande maj bordlagda memorial nr 40, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin. *Omändringar i brännvinsförsäljningsförordningen.*

Föreliggande memorial hade följande lydelse:

I åtskilliga vid innevarande års riksdag väckta motioner, däribland motionerna i Första kammaren nr 28, af herr *Lindblad*, och nr 52, af herr *Bellinder*, samt i Andra kammaren nr 122, af herrar *Byström* och *Broomé* i Högbo, hade framställts yrkanden, åsyftande ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen med afseende å det s. k. Göteborgssystemet.

I motionen I: 28, af herr *Lindblad*, hade föreslagits, att Riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse af förordningen angående försäljningen af brännvin den 9 juni 1905:

§ 17. 2. Bolag må ej till annan öfverlåta utminutering af annat brännvin än punsch, ej heller all utskänkning af brännvin inom kommunen; skulle bolag mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till sådan utminutering eller utskänkning, göre bolaget — — — — sin rörelse.
samt

Öfvergångsstadganden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1914.

Bolagets nettovinst — — — — — fördelning af dessa medel äger rum.

*Omändringar
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.*
(Forts.)

I herr *Bellinders* motion I: 52 hade hemställts, »att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda:

dels huruvida icke ledningen och tillsynen öfver den detaljhandel med brännvin, som nu utöfvas af ett hundratrettiotal hvar för sig själfständiga bolag, bör öfverföras till en för hela riket gemensam styrelse, tillsatt af Konungen;

dels huruvida icke förbud må utfärdas för detaljhandel med egentligt brännvin i annat än slutet och försegladt kärl;

dels, såsom en följd häraf, huruvida icke all utskänkning af egentligt brännvin i öppet mått eller glas må förbjudas;

dels beträffande ändring i bestämmelserna angående storleken af nu gällande försäljningsafgifter till en mera enkel och mera effektiv form, och

dels huruvida och på hvilka villkor nuvarande spritförädlingsverk böra och kunna af staten inlösas, samt slutligen

dels hvilken ökad inkomst staten genom de till utredning föreslagna förändringarna kan komma att tillföras,

och sedan till Riksdagen framställa det förslag till förändring af nu gällande kungl. förordning om försäljning af brännvin och annan spirituosa, hvartill utredningen kan gifva anledning».

I herrar *Byströms* och *Broomés* i Högbo motion nr II: 122 hade föreslagits, »att Riksdagen måtte besluta, att första stycket i 3 mom. 15 § af kungl. förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 måtte få följande lydelse:

Bolagets delägare skola vara minst nio, af hvilka åtminstone sex böra vara boende å den ort, där bolagets styrelse har sitt säte. Bolagets styrelse skall bestå af fem ledamöter, af hvilka två utses af delägarna i bolaget, en af landstinget, en af hushållningssällskapets förvaltningsutskott samt en af den kommun, där bolaget idkar sin rörelse, dock att i stad, som icke deltagar i landsting, stadsfullmäktige utse den ledamot, som eljest skulle af landstinget väljas. I Stockholm utses tre ledamöter af stadsfullmäktige. Därest å landet eller i stad, som deltagar i landsting, nytt bolag bildas å tid, då landstinget icke är samladt, må ordföranden i landstinget äga att utse en person att under tiden, till dess styrelseledamot blifvit af näst sammanträdande landsting utsedd, vara ledamot i styrelsen».

I sitt betänkande nr 32 hade bevillningsutskottet hemställt, bland annat,

att Riksdagen, i anledning af herrar *Bellinders* och *Lindblads* förevarande motioner I: 52 och 28, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den utredning rörande behöfligheten af ändrade föreskrifter för brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet, om hvars föranstaltande Riksdagen i skrifvelse näst-

lidet år anhållit, jämväl måtte tagas under öfvervägande, i hvad mån ytterligare revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i af utskottet förordade hänseenden kunde finnas af behöfvat påkallad, samt att därefter måtte för Riksdagen framläggas det förslag, som af utredningen kunde föranledas;

att motionerna I: 52 och 28, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

att motionen II: 122, af herrar Byström och Broomé i Högbö, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet fanns fogad en af herr *Ericsson* i Ofvanmyra m. fl. afgifven reservation, däri hemställes, bland annat,

att Riksdagen måtte, i anledning af herrar Lindblads, Bellinders samt Byströms och Broomés förevarande motioner I: 28 och 52 samt II: 122, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes för revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i af reservanterna angifna hänseenden låta snarast möjligt verkställa erforderlig utredning samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, som af utredningen kunde föranledas.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hafva, beträffande utskottets berörda hemställan, Riksdagens kamrar stannat i olika beslut, i det att Första kammaren bifallit hvad utskottet i betänkandet hemställt, hvaremot Andra kammaren bifallit den af herr *Ericsson* i Ofvanmyra m. fl. afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Af en jämförelse mellan de af kamrarna godkända, sinsemellan delvis skiljaktiga motiveringarna, i hvad de röra motionen I: 28 af herr *Lindblad*, framgår, att, medan Andra kammaren i princip godkänt motionärens förslag och gjort dettas innebörd till föremål för begäran om utredning, Första kammaren åter ansett de af motionären anmärkta missförhållandena kunna och böra afhjälpas genom andra åtgärder än den af motionären föreslagna. Med hänsyn till beskaffenheten af den sålunda förefintliga meningsskiljaktigheten, har, enligt utskottets åsikt, den i berörda motion väckta frågan för innevarande riksdag förfallit; hvilket utskottet härmed får för Riksdagen

1) anmäla.

Hvad angår motionen I: 52 af herr *Bellinder*, hafva kamrarna, med lika lydande motivering, i så måtto stannat i olika beslut, att Andra kammaren affattat sin framställning i anledning af motionen såsom en begäran om själfständig utredning,

Första kammarens protokoll 1911. Nr 33.

Om ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen. under det att Första kammaren anhållit, att vid den utredning rörande behöfligheten af ändrade föreskrifter för brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet, om hvars föranstaltande Riksdagen i skrifvelse nästlidet år anhållit, jämväl vissa i motionen omförmälda frågor måtte tagas under öfvervägande.
(Forts.)

Denna skiljaktighet torde icke hafva någon egentligen saklig innebörd; och utskottet har föreställt sig, att enighet i denna fråga bör kunna vinnas på sådant sätt, att Andra kammaren i den delen biträder Första kammarens beslut.

Beträffande slutligen den af herrar Byström och Broomé i Högbo väckta motionen, II: 122, har Första kammaren beslutat, att densamma icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och till motivering af sitt afslag godkänt följande del af utskottets betänkande i ämnet:

»Hvad slutligen angår den i motionen II: 122, af herrar *Byström* och *Broomé* i Högbo föreslagna förändringen i de särskilda bolagsstyrelsernas sammansättning, synes genom anordnandet af en öfverstyrelse för samtliga bolag, på sätt utskottet ofvan ifrågasatt, det allmännas intresse blifva tillräckligt tillgodosedt, hvadan den af motionärerna föreslagna åtgärden ej torde vara för det afsedda ändamålet erforderlig».

Andra kammaren åter har i sin begäran om utredning inbegripit jämväl berörda motion och såsom motivering härför godkänt följande del af ofvannämnda reservation:

»Hvad slutligen angår den af herrar *Byström* och *Broomé* i Högbo föreslagna förändring i de särskilda bolagsstyrelsernas sammansättning, torde genom anordnandet af en öfverstyrelse för samtliga bolag, på sätt utskottet ofvan förordat, det allmännas intresse blifva i väsentlig mån tillgodosedt. Det vill dock synas utskottet, som om Göteborgssystemets princip lättare kunde göra sig gällande, efter hvarje Orts särskilda förhållanden, om motionärernas förslag äfven vunne beaktande. Utan att närmare inlåta sig på styrelsernas sammansättning, hvilket bör bli föremål för utredning, vill utskottet dock uttala som sin uppfattning, att öfvervägande skäl synas tala för att styrelsernas flertal böra utses af det allmänna».

Den meningsskiljaktighet, som i sistberörda fråga kommit till uttryck, synes utskottet kunna på sådant sätt sammanjämka, att utredning begäres i den i motionen afhandlade frågan, med anförande af den motivering, hvarom utskottet här nedan gör hemställan.

I anslutning till hvad ofvan anförts får utskottet hemställa,

2) att Riksdagen, hvardera kammaren med ändring af sina förut fattade beslut, måtte

a) i anledning af motionerna I: 52 och II: 122, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att vid den utredning rörande behöfligheten af ändrade föreskrifter för brännvinsförsäljningsbolagens verksamhet, om hvars föranstaltande Riksdagen i skrifvelse nästlidet är anhållit, jämväl måtte tagas under öfvervägande, i hvad mån ytterligare revision af gällande brännvinsförsäljningsförordning i de af utskottet förordade hänseenden kan finnas af behovet påkallad, samt att därefter måtte för Riksdagen framläggas det förslag, som af utredningen kan föränledas;

b) rörande den del af motiveringen till utskottets betänkande nr 32, som afser motionen II: 122, besluta, att densamma skall i och för dess intagande i nyssnämnda skrifvelse hafva följande lydelse:

»I en annan af de väckta motionerna hafva föreslagits ändrade bestämmelser angående sammansättningen af bolagens styrelser, i syfte att det allmänna måtte i dem blifva starkare representeradt.

Genom anordnandet af en öfverstyrelse för samtliga bolag på sätt Riksdagen ofvan förordat, synes det allmännas intresse blifva i väsentlig mån tillgodosedt. Riksdagen förutsätter emellertid, att frågan om styrelsernas sammansättning blir föremål för särskildt öfvervägande vid den utredning, som med denna Riksdagens skrifvelse åsyftas».

Under förutsättning af Riksdagens bifall till hvad utskottet sålunda ofvan under 1:o och 2:o föreslagit, hemställer utskottet, att Riksdagens skrifvelse i ämnet affattas på sätt härvid fogade bilaga utvisar.

Punkten 1.

Herr Lindblad: Jag ber att få påpeka, att i utskottets nu föreliggande sammanjämningsförslag är det en punkt — den sista på sid. 16 i utskottets första betänkande, som börjar: »Till sist vill utskottet med afseende å den här ofvan förordade utredning framhålla» etc. — som är utelämnad; men då denna punkt finnes såväl i Första som i Andra kammarens beslut, torde det vara riktigt, att denna mening inflyter, i all synnerhet som herr Bellinder och äfven jag själf under debatten här i kammaren funno anledning att däri inlägga en betydelse, som innebar en viss utvidgning af en blifvande kommittéutredning.

Herr Hammarström: Det äger sin riktighet det sakförhållande, som den föregående ärade talaren meddelade kammaren. Men anledningen till att det ifrågavarande stycket icke förekommer i det utdelade riksdagstrycket är allenast ett förbiseende, vare sig det nu beror på tryckeriexpeditionen eller på utskottets kansli. I hvarje fall har man, så snart felet upptäcktes, gått i

*Om ändringar
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändringar
i brännvins-
försäljnings-
förelördningen.*

(Forts.)

författning om att utsända ett kartongblad med erforderlig rättelse, där sålunda det felande stycket influtit, och som kommer att nu omedelbart utdelas i kamrarna. Tryckningstillstånd beträffande kartongbladet meddelades redan i går eftermiddag, och måste äfven det förhållandet, att utdelningen icke redan ägt rum, bero på ett förbiseende, och i detta fall från tryckeriexpeditionens sida. I det rättade trycket förekommer nu en passus, så lydande: »Slutligen vill Riksdagen framhålla, att för denna utredning icke torde böra på förhand uppdragas alltför snäva gränser. En ganska grundlig revision af hithörande bestämmelser är förvisso behöflig för ett rätt tillgodoseende af de intressen, systembolagen äro afsedda att tillvarataga, och en närmare undersökning kan möjligen komma att gifva vid handen, att äfven andra åtgärder än de af Riksdagen förordade kunna visa sig erforderliga för ändamålets vinnande». Om kamrarna godkänna skrifvelseförslaget, torde således äfven detta stycke komma att inflyta i Riksdagens skrifvelse.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning lades nu föredragna punkt till handlingarna.

Punkten 2.

Herr Hernlund: På sid. 7 i utskottets förslag till skrifvelse till Konungen, sista stycket, talar utskottet om förhållandena vid Göteborgssystemet i Stockholm med hänsyn till mathållningen, hvarvid det säges: »Det har mot bolagets värdshusrörelse anmärkts, att matprisen äro så låga, att bolaget utöfvar illojal konkurrens med nykterhetsvärdshusen.» I fortsättningen i nästa punkt heter det: »I huru hög grad denna anmärkning kan vara befogad, har utskottet icke varit i tillfälle att utröna. Men obestriddigt torde vara, att den äger en viss befogenhet, då bolaget, äfven där föreståndaren på egen risk ombesörjer mathållningen, kostnadsfritt tillhandahåller lokal, värme, belysning m. m., hvaregenom det blir denne möjligt att hålla lägre priser än andra jämförliga matserveringsställen.» Detta är felaktigt i flera afseenden. För det första tillhandahåller icke bolaget kostnadsfritt värme och belysning, utan blott delvis sådan. Detta behöfver man dock icke fästa sig så mycket vid. Däremot är det alldeles oriktigt, att det skulle vara möjligt för bolagets utskänkningsföreståndare att hålla lägre priser än på andra med utskänkningsbolagets lokaler jämförliga matserveringsställen. Föreståndare är nämligen skyldig att följa de priser, som äro upptagna å den matordning, som finnes anslagen såväl i värdshusens större lokaler som på källarafdelningen. Andra priser än de af bolaget bestämda och hvilka finnas upptagna på denna mat-

ordning få under inga villkor begäras af utskänkningsföreståndaren. Nu har jag redan vid ett föregående sammanträde, då jag talade om denna sak, framhållt, att den utredning, angående matförhållandena hos Göteborgssystemet i Stockholm, som nyligen verkstälts af doktor C. Setterberg, ger vid handen, att uppgifterna om att Göteborgssystemets vårdshus skulle servera mat till lägre priser än nykterhetsvårdshusen icke äro med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Det är således åtskilliga fel, som här föreligga. Då jag emellertid hör af herr ordföranden i bevillningsutskottet, att Andra kammaren redan godkänt skrifvelseförslaget, så lär jag icke kunna påkalla någon ändring, men har ansett det vara min plikt att påpeka, att här föreligga flera misstag.

*Om ändringar
i brännvins-
försäljnings-
föreskrifningarna.*

(Forts.)

Herr Hammarström: Den föregående ärade talarens anförande kan endast gifva anledning till en erinran om, att bägge kamrarna vid ärendets förra behandling samstämmigt godkänt den del af motiveringen, hvaremot han riktade sina anmärkningar. Vid sådant förhållande måste uttalandet i fråga under alla omständigheter, och oafsedt att Andra kammaren redan godkänt skrifvelseförslaget, gifvetvis inflyta i Riksdagens skrifvelse.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Sista punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af Första kammarens första tillfälliga utskotts den 25 och 26 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 19, i frågan om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlånande af postsparbankens medel för beredande af tillfälle åt mindre bemedlade personer att skaffa sig jordbruk eller bostäder, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning af ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 543, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 14, med anledning af herr Winbergs m. fl. motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en förhandlingsordning mellan tjänstemän och arbetare i statens administrativa verk å ena samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar å

andra sidan, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvarsdepartementet;

nr 181, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för marinläkarkåren;

nr 183, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande af postverkets stat för driftkostnader år 1912;

nr 184, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af telegrafverkets anslag för driftkostnader år 1912;

nr 185, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet;

nr 186, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i öfvergångsbestämmelserna i kungl. kungörelsen den 18 juni 1910 angående aflöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning;

nr 187, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående fördelning af medel till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

nr 188, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af ett egnahemssamhälle för statstjänstemän å kronoegendomen 1¹/₈ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken af Stockholms län;

nr 189, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de medel, af hvilka pensioner, som jämlikt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehafvares rätt till pension komma att beviljas befattningshafvare i patent- och registreringsverket samt vid tullverket äfvensom i försäkringsinspektionen, skola utgå;

nr 190, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad af Stockholms hospital m. m.;

nr 191, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt länsmannen A. Egerström för ett husrötebelopp, som han ej kunnat af företrädaren utfå;

nr 192, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af förlikningsaftal mellan Kungl. Maj:t och kronan

samt Stockholms stad angående strand- och vattenrätt i Dalälven m. m.;

nr 193, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förlängning af västra vågbrytaren vid Hanö hamn i Mjällby socken af Blekinge län; samt

nr 194, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 7 i afföningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets memorial nr 112, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående öfverföring af medel till reservationsanslaget till flottans öfningar;

bevillningsutskottets betänkande nr 41, angående beräkning af bevillningarna för år 1912;

lagutskottets memorial nr 55, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 50 i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen;

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, med anledning däraf, att Andra kammaren icke biträdt Första kammarens beslut i ärendet rörande väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må afhändas städerna utan Riksdagens samtycke; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 17, i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sättet för utredning och bevakande af kronans tvistiga rätt till vattenfall.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 12 på dagen.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets nr 2 förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 230, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken m. m.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

dels till Konungen:

nr 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 231, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt arbetarna vid mynttillverkningen P. A. Andersson, O. H:son Olofsson, R. V. Sahlén och C. A. Staffund;

nr 232, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationsinspektoren Lars Fredrik Reinhold Schmidts änka;

nr 233, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationskarlen Carl August Malmqvist;

nr 234, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren Aurora Mathilda Magdalena Wallberg;

nr 235, angående åtgärder för anskaffande af ny tomt för riksbanksbyggnad i Kristianstad m. m.; samt

nr 237, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker äfvensom i ämnet väckta motioner;

dels ock, nr 236, till fullmäktige i riksbanken, angående åtgärder för anskaffande af ny tomt för riksbanksbyggnad i Kristianstad m. m.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 227, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående biografföreställningar;

nr 228, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom, *dels ock* i anledning därpå väckta motioner; samt

nr 238, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om järnvägsaktiebolag och till lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse, *dels ock* en i anledning af propositionen väckt motion.

Upplästes och godkändes sammansatta lag- och jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 229, till Konungen, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts propositioner nr 70 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom äfvensom om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m., samt nr 68 med förslag om ändring i och tillägg till grunderna för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall, *dels ock* en i anledning af sistnämnda proposition väckt motion.

Upplästes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra löjtnantsbostället Brink nr 1 i Södermanlands län;

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa delar af förra sergeantsbostället Erska nr 3 Östergården och nr 4 Berggården i Älfsborgs län;

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra kvartermästarbostället Häggestad nr 2 Norrgård i Östergötlands län;

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två lägenheter från förra sergeantsbostället Malmberga nr 1 jämte Lilla Eskedalen nr 2, ett torp, i Södermanlands län;

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af två områden från förra häradshöfdingbostället Välluf nr 1 i Malmöhus län;

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett område från förra regementskvartermästarbostället Köpinge nr 23, 36 och 40 i Kristianstads län;

nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landbruksakademien af visst område å Kungl. Djurgården;

nr 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra predikantsbostället Tolånga nr 1 och 6 i Malmöhus län;

nr 126, angående utfärdande af vissa bestämmelser i fråga om försäljning af torp och lägenheter från kronodomäner;

nr 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Tomarp nr 1 i Kristianstads län;

nr 169, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående antagande af ett utaf lokomotivföraren A. A. Wahlberg i Luleå erbjudet ackord;

nr 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtande å staden Falkenberg af Falkenbergs tullbro;

nr 171, angående rätt för öfverassistenten vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet Per Bolin att räkna tjänsteår i och för ålderstillägg från och med den 1 januari 1907;

nr 172, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra majorsbostället Roxtorp nr 1 i Östergötlands län;

nr 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre till förra fanjunkarbostället i Öfre Ryr nr 1 i Göteborgs och Bohus län hörande lägenheter;

nr 174, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra kompanichefsbostället Klefva nr 1 med Klefmyr eller Hertseröd nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 175, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af tre lägenheter från förra fanjunkarbostället Tostarp nr 1 i Kristianstads län;

nr 176, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af den under Starby kungsladugård i Östergötlands län hörande utjorden Djurängen nr 1 eller Herrängen;

nr 177, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ägoutbyte mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag;

nr 178, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstelöjtnantsbostället Kungs Norrby kungsgård i Östergötlands län;

nr 179, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra majorsbostället Hammar nr 1 i Värmlands län jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 180 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 46 § i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 205, angående åvägabringande af utredning rörande åtgärder mot faran af kronisk arsenikförgiftning; och

nr 206, i fråga om med sjukvård sysselsatta kvinnors arbetsförhållanden.

Vid föredragning af statsutskottets den 27 innevarande maj bordlagda memorial nr 112, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående öfverföring af medel till reservationanslaget till flottans öfningar, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af bevillningsutskottets den 27 innevarande månad bordlagda betänkande nr 41, angående beräkning af bevillningarna för år 1912, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid föredragning af lagutskottets den 27 i denna månad bordlagda memorial nr 55, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 50 i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af Första kammarens första tillfälliga utskotts den 27 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 20, med anledning däraf att Andra kammaren icke biträdt Första kammarens beslut i ärendet rörande väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor af oförytterlighet donerade jord ej må afhändas städerna utan Riksdagens samtycke, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ifrågasatt utredning m. m. af kronans tvistiga rätt till vattenfall. Föredrogs Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 27 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 17, i fråga om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sättet för utredning och bevakande af kronans tvistiga rätt till vattenfall.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion nr 338 hade herr *Lindhagen* hemställt, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke den viktiga och omfattande utredningen af kronans tvistiga rätt till vattenfall och utförandet af de däraf påkallade processerna lämpligen borde i alla förekommande fall fortfarande anförtros åt kammarkollegium såsom författningsenligt kronans rätte målsman i detta afseende och sakligt sedt dess mest sakkunnige representant i dylika ärenden.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, till hvilket motionen hänvisats, hade i afgifvet utlåtande hemställt, att Andra kammaren med anledning af herr *Lindhagens* motion nr 338 för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i öfvervägande, hvilket ämbetsverk kunde hafva till särskild uppgift att ej mindre utreda och klarlägga grunden för kronans anspråk på i enskild besittning varande vattenfall än äfven äga befogenhet och skyl-

dighet att ingripa till förskaffande af giltighet åt detta anspråk samt vidtaga de åtgärder, som af detta öfvervägande kunde föranledas.

Ifrågasatt utredning m. m. af kronans tvistiga rätt till vattenfall.

(Forts.)

Denna hemställan hade af Andra kammaren bifallits, hvar efter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott; och hade detta utskott i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt, att Första kammaren behagade biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Ekman, Karl Johan: Bevakandet af kronans rätt till vattenfall, när denna rätt är föremål för tvist, tillkommer för närvarande olika ämbetsverk i olika fall. Kammarkollegium bevakar kronans rätt i vissa fall, i andra fall är det domänstyrelsen och någon gång äfven vattenfallsstyrelsen. Det är detta, som gifvit herr Lindhagen anledning att motionera om »att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke den viktiga och omfattande utredningen af kronans tvistiga rätt till vattenfall och utförandet af de därpå påkallade processerna lämpligen böra i alla förekommande fall fortfarande anförtros åt kammarkollegium såsom författningsenligt kronans rätte målsman i detta afseende och sakligt sedt dess mest sakkunnige representant i dylika ärenden».

Andra kammarens tillfälliga utskott, som fick denna motion till förberedande behandling, hemställde jämlikt 46 § riksdagsordningen, att kammarkollegium måtte få yttra sig öfver motionen. Det skedde också, och kollegium inkom med en mycket intressant utredning, sammanfattande sitt utlåtande däri, att kollegium ansåge, att såsom en första åtgärd i motionens syfte kräfdes »en revision af såväl kollegii som domänstyrelsens och vattenfallsstyrelsens instruktioner i ändamål att inom området för kollegii ämbetsbefattning återförlägga vårdnaden om kronans rätt beträffande sådana under kollegium nu ej hörande vattenfall, i afseende å hvilka denna rätt befinnes tvistig, och för så vidt angår utredningen om och häfdandet af samma kronans rätt».

Andra kammarens tillfälliga utskott afgaf sedan sitt utlåtande, men utskottet tyckes icke ha funnit ärendet tillräckligt utredt, ty utskottet säger: »Med anledning af herr Lindhagens motion finner utskottet det sålunda vara påkalladt, att denna fråga af Kungl. Maj:t tages under ompröfning, men utskottet anser det icke lämpligt att uti ärendets nuvarande skick något direktiv i annat afseende gifves från Riksdagens sida, än att den anordning, som slutligen vidtages, må vara ägnad att på ett fullt be- tryggande sätt tillvarataga kronans intressen.» Emellertid hemställer utskottet, »att Andra kammaren med anledning af herr Lindhagens motion nr 338 för sin del ville besluta, att Riksdagen

Ifrågasatt utredning m. m. af kronans tvistiga rätt till vattenfall. i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i öfvervägande, hvilket ämbetsverk må hafva till särskild uppgift att ej mindre utreda och klarlägga grunden för kronans anspråk på i enskild besittning varande vattenfall än äfven äga befogethet och skyldighet att ingripa till förskaffande af giltighet åt detta anspråk samt vidtaga de åtgärder, som af detta öfvervägande kunna föranledas». Man finner, att det föreligger en ganska väsentlig skillnad på ordalagen i Andra kammarens tillfälliga utskotts hemställan och ordalagen i motionen.

(Forts.)

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, och ärendet förvisades till Första kammaren, hvars tillfälliga utskott nu yttrat: »Hvad kammarkollegium i saken anført synes utskottet ådagalägga olämpligheten däraf, att frågor om kronans rätt till vattenfall splittrats på flera olika ämbetsverk, med den påföljd att, innan grunden för kronans anspråk på ett i enskild besittning varande vattenfall blifvit utredd och klarlagd, man icke alltid kan på förhand afgöra, hvilket ämbetsverk må hafva befogethet och skyldighet att ingripa till förskaffande af giltighet åt detta anspråk.»

Därom äro sålunda alla ense, att det bör åstadkommas någon reda på detta område och att bevakandet af kronans rätt i dessa fall icke bör splittras på flera händer. Utskottet säger också, att utskottet anser en ändring härutinnan vara synnerligen önskvärd. Men icke heller Första kammarens tillfälliga utskott har funnit frågan tillräckligt utredd. Utskottet säger nämligen, att en ändring i formuleringen af skrifvelseförslaget tilläfvventyrs varit önskvärd, och man kan väl icke heller undgå, om man läser Andra kammarens tillfälliga utskotts hemställan, att anse, att denna formulering är föga tilltalande; den går alldeles för vidt, går längre än motionären åsyftat och är hållen i så vidsträckta ordalag, att det ser nästan ut, som om det vore fråga om att taga upp till granskning *all* enskild rätt till vattenfall för att söka utröna, om icke möjligen kronan därvid kunde hafva något att vinna.

Detta har nog icke varit meningen med motionen, och då nu såväl Andra kammarens som Första kammarens tillfälliga utskott ansett, att frågan icke är tillräckligt utredd, hemställer jag, huruvida icke Första kammaren i ärendets nuvarande skick skulle vilja afslå sitt tillfälliga utskotts hemställan och motionen.

Då jag nu framställer ett sådant afslagsyrkande, vill jag emellertid betona, att äfven jag är af den åsikten, att dessa frågor böra utredas. Men jag föreställer mig, att, sedan frågan nu varit föremål för öfverläggningar inom Riksdagen, Kungl. Maj:t ej lär försumma att taga upp frågan till behandling.

Jag hemställer alltså om afslag å utskottets hemställan.

Herr Biörklund, Henning: Den föregående talaren poängterade särskildt, att han i likhet med dem, som förut yttrat sig

i ärendet inom Riksdagen, ansåg en utredning vara erforderlig. Men han tog för gifvet, att Kungl. Maj:t skulle ordna saken utan skrifvelse.

Ifrågasatt utredning m. m. af kronans tvistiga rätt till vattenfall.

Då nu emellertid den föreliggande framställningen just går ut på en begäran om utredning och den föregående talaren medgaf, att en utredning vore behöflig, samt Andra kammaren redan beslutit en skrifvelse om utredning, kan jag icke se något ondt i, att Första kammaren förenar sig i Andra kammarens beslut att begära denna önskade utredning. Snarare tvärtom. Icke lär väl utredningen blifva fördröjd genom att Riksdagen begär den. En sådan begäran skulle väl påskynda frågans lösning.

(Forts.)

Vi hafva i Första kammarens tillfälliga utskott nämnt något om, att vi skulle önskat en ändring i formuleringen af den eventuella skrifvelsen; och hade icke saken kommit under Första kammarens behandling så sent, skulle nog vårt utskotts skrifvelseförslag kommit att lyda annorlunda än Andra kammarens beslut. Då emellertid en afvikelse därifrån nu skulle ledt till, att frågan fallit — den hade ju ej hunnit att ånyo behandlas i Andra kammaren —, tyckte vi, att det vore bättre att lämna de enligt vår mening ej fullt koncisa ordalagen oförändrade och, då man af dem i allt fall såg, hvad som åsyftades, hemställa, att Första kammaren måtte förena sig i Andra kammarens beslut.

Jag ser ej någon anledning till, att man på de skäl, den förre talaren anförde, skulle undvika att fatta ett med Andra kammarens öfverensstämmande beslut, och yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: För min del kan jag icke finna annat, än att det skulle vara synnerligen oförsiktigt att aflåta en skrifvelse, sådan som utskottet här föreslagit. När man läser Andra kammarens utskotts motivering, finner man nämligen, att trots allt där uttalats en bestämd åsikt i frågan, och att sålunda, särskildt om man ej hyser samma mening, man måste befara, att den af Andra kammaren beslutade skrifvelsen kan gifva anledning till missförstånd. För öfrigt anser jag själfva skrifvelsefrågan så litet utredd, att ett bifall till utskottets hemställan skulle vara betänkligt, så mycket mer som skrifvelsen fått en viss färg af nämnda motivering. Det är väl intet tvifvel om, att denna sak i allt fall kommer att af vederbörande ägnas den uppmärksamhet, som erfordras.

Jag anhåller, att, då denna kammarens utskott själf sagt, att det ej är nöjdt med formuleringen af skrifvelseförslaget, kammaren måtte afslå betänkandet, och jag instämmer därför med den förste ärade talaren.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på

bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets memorial nr 113, angående statsregleringen för år 1912;

bankoutskottets memorial nr 46, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del af utskottets utlåtande nr 43 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension; äfvensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 18, med anledning af herr Winbergs m. fl. motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en förhandlingsordning mellan tjänstemän och arbetare i statens administrativa verk, å ena, samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar, å andra sidan.

Justerades tretton protokollsutdrag för denna dag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen; och medgaf kammaren, på hemställan af herr talmannen, att ifrågasvarande anslag finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,39 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Tisdagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 218, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälven;

nr 219, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Älfsby till Piteå samt en i ämnet väckt motion;

nr 220, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby;

nr 221, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af farled mellan Störvindeln och Nedre Gautsträsk;

nr 222, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi; samt

nr 223, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, nr 248, till Konungen, i anledning af väckt motion med förslag till ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Upplästes och godkändes jordbruksutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 198, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga om skjutsväsendet;

nr 209, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstebostället Kastellegården nr 1 med underlydande i Göteborgs och Bohus län, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 210, angående rätt för ägare till kronolotshemman att verkställa afsöndring från hemmanet;

nr 211, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronohemmanen Mjölmarbo och Snickarbo med tillyhender i Kopparbergs län mot viss Klosters aktiebolag tillhörig mark m. m.;

nr 212, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra sergeantsbostället Stålsbyn nr 1 i Värmlands län;

nr 213, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra kornettsbostället Oppeby nr 1 med Ellmoratorp i Södermanlands län;

nr 214, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan såsom ägare af förra öfverstebostället Öresten i Älfsborgs län tillkommande vattenrätt i Slottsån m. m.;

nr 215, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från förra mönsterskrifvarbostället Djurstorp nr 1 och 3 jämte Djurstorp nr 4, en utjord i Kalmar län;

nr 216, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverförande till domänfonden af köpeskillingarna för vissa försålda kronoegendomar;

nr 217, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godtgörelse till arrendatorn af kronolägenheten Nykvarn nr 1, en vattenmjölkvarn, i Uppsala län för minskning i inkomst af kvarnrörelsen;

nr 224, angående driftkostnaderna för statens produktiva fonder i hvad angår jordbruksärendena; samt

nr 225, angående regleringen af utgifterna för kapitalökning i hvad angår jordbruksärendena.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 113, angående statsregleringen för år 1912, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt, och lades utskottets yttrande i punkten 12 till handlingarna.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 46, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande viss del af utskottets utlåtande nr 43 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension.

Föredrogs Första kammarens andra tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtande nr 18, med anledning af herr Winbergs m. fl. motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en förhandlingsordning mellan tjänstemän och arbetare i statens administrativa verk, å ena, samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar, å andra sidan.

Ang. en förhandlingsordning mellan tjänstemän m. fl. i statens administrativa verk samt vederbörande styrelser.

Föreliggande utlåtande lydde sålunda:

»I en inom Andra kammaren väckt och till behandling af dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 158, hafva herr Winberg m. fl. hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:ts täcktes föranstalta om utredning angående lämpligaste former och grunder för fastställande af en förhandlingsordning mellan i statens administrativa verk anställda tjänstemän och arbetare och deras organisationer, å ena sidan, och vederbörande verks styrelse och underlydande förvaltningar, å andra sidan, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ärendet.

Andra kammarens utskott har hemställt, att förevarande motion för närvarande icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Häremot hafva reservationer afgifvits:

af friherre Palmstierna, som yrkat, att motionen måtte af Andra kammaren bifallas;

af herrar Gibson och Andersson i Stårte, hvilka hemställt, att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning, huruvida och i hvilka former skulle kunna fastställas: dels bestämda regler för den vid statens administrativa verk sysselsatta personalens deltagande genom utsedda representanter uti utarbetandet af förslag å de bestämmelser rörande arbets- och löneförhållanden och dylikt, som äro å denna personal tillämpliga, samt dels regler för s. k. disciplinmåls behandling;

samt af herr Olsson i Kullenbergstorp, som yrkat rent afslag på den föreliggande motionen.

Angående motiveringen för såväl motionen som Andra kammarens utskotts hemställan och däremot afgifna reservationer tillåter sig utskottet hänvisa till nämnda utskotts utlåtande.

Ang. en för-
handlingsord-
ning mellan
tjänstemän
m. fl. i statens
administrativa
verk samt
vederbörande
styrelser.
(Forts.)

Andra kammaren har vid ärendets behandling under går-
dagen, med afslag å utskottets hemställan, bifallit ett under
öfverläggningen framställt yrkande, att kammaren för sin del
ville besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle
om utredning, huruvida och i hvilken omfattning skulle kunna
fastställas regler för den vid statens administrativa verk syssel-
satta personalens deltagande genom utsedda representanter uti
utarbetandet af förslag å de bestämmelser rörande arbets- och
löneförhållanden och dylikt, som äro å denna personal tillämpliga.

Detta beslut har i dag delgifvits Första kammaren, som
hänvisat ärendet till dess andra tillfälliga utskott.

Utskottet, hvilket funnit sig icke kunna på den korta tid,
som stått till dess förfogande, behörigen utreda ärendet och å
sådan utredning grunda något uttalande i själfva saken, får, med
anmälan härom, hemställa, att Första kammaren ville besluta att
icke biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Herr Steffen: Den i herr Winbergs m. fl:s motion väckta
frågan om en utredning angående formerna och grunderna för
en förhandlingsordning mellan staten som arbetsgifvare och de
af staten anställda lönarbetarna synes mig vara af synnerligt
stor både principiell och praktisk betydelse. Jag kan därför ej
annat än på det lifligaste beklaga, att ärendets behandling inom
Andra kammarens utskott synbarligen blifvit alltför brådskande
i följd af den långt framskridna riksdagstiden, samt att Första
kammarens utskott af liknande skäl sett sig föranlett — och
här citerar jag utskottet — att »anmäla», att det »funnit sig
icke kunna på den korta tid, som stått till dess förfogande, be-
hörigen utreda ärendet och å sådan utredning grunda något ut-
talande i själfva saken». Häraf synes Första kammarens utskott
ha dragit den slutsatsen, att det, i likhet med Andra kammarens
utskott, måste såsom rådligast anse ett afslag på motionen.
Detta har emellertid icke, såsom herrarna veta, blifvit Andra
kammarens beslut, hvilket i stället innebär bifall till herrar
Gibsons och Anderssons i Stårte reservation, i hvilken hem-
ställdes:

»att Andra kammaren för sin del ville besluta, att Riks-
dagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning,
huruvida och i hvilka former skulle kunna fastställas

dels bestämda regler för den vid statens administrativa verk
sysselsatta personalens deltagande genom utsedda representanter
uti utarbetandet af förslag å de bestämmelser rörande arbets-
och löneförhållanden och dylikt, som äro å denna personal till-
lämpliga, samt

dels regler för s. k. disciplinmåls behandling».

Genom att hemställa, att Första kammaren icke må biträda
Andra kammarens i ärendet fattade beslut, har Första kam-

marens utskott ställt sig afvisande äfven mot en betydligt mindre vidtgående fordran än den, som innebäres i motionen. Att denna senare äsyftar upprättandet af en »förhandlingsordning» mellan staten och dess lönarbetare innebär nämligen icke blott, att det ifrågasättes en formlig reglering af personalens rätt att frambära sina önskemål om löner och arbetsvillkor, utan också att det blir fråga om fastställandet af personalens rätt att medbestämma vid aftalens uppgörande.

Jag lämnar detta senare mera vidtgående spörsmål åsido för ögonblicket och vill inskränka mig till några ord om det mer begränsade spörsmålet, sådant det framställdes i reservationen och antagits af Andra kammaren.

Det synes mig näppeligen möta några större svårigheter att åstadkomma en reglering af statsarbetarnas — som jag nu för korthetens skull vill kalla dem — rätt att blifva hörda af sina öfverordnade samt att få sina disciplinförhållanden enhetligt reglerade. Längre har Andra kammaren icke gått. Och så långt synes mig också Första kammaren utan tvekan kunna gå med. Genom en utredning — och mera är det icke fråga om — af dessa båda punkter — statsarbetarnas rätt att deltaga i utarbetandet af förslag till arbetsaftalsbestämmelser samt deras rätt till enhetliga och humana disciplinariska bestämmelser — skulle vi komma åtminstone något litet steg framåt på detta betydelsefulla område. Den nuvarande, för arbetarna otvifvelaktigt i viss mån förödmjukande och icke så sällan tryckande byråkratiska despotismen innebär enligt mitt förmenande hvarken mer eller mindre än ett osäkerhetstillstånd för de statens verk, hvarom här kan vara fråga. Staten har hittills som arbetsgifvare gentemot sina lönarbetare hufvudsakligen sökt draga en ganska ensidig fördel af sin öfvermåktiga sociala och ekonomiska ställning. Staten dikterar arbetsvillkoren, vid hvilka arbetarna sålunda icke äro i någon nämnvärd eller af båda parterna erkänd mån medbestämmande. Då det emellertid visat sig, att statens och samhällets intressen kunna kräva inskränkning i eller till och med uppoffring af statsarbetarnas strejkrätt, ha statens ledande män kommit fram med förslag till nya strafflagsparagrafer mot dylika, utan allt tvifvel med rätta såsom »allmänfarliga» betecknade arbetsinställelser. Men detta är en fullkomligt ohållbar taktik. Svenska arbetare låta icke i längden regera sig despotiskt och med undantagslagstiftning. De kräva tvärtom med all rätt af staten, att den skall leda framsteget på arbetsaftalets vitala viktiga område och därigenom — genom att ordna arbetsaftalet för sin del på det mest tidsenliga sätt — bidra till arbetsförhållandenas förbättring äfven hos enskilda arbetsgifvare. Detta är hvad man kort brukar beteckna med önskemålet, att staten skall sträfvä efter att uppträda såsom en »mönsterarbetsgifvare».

Enhvar måste ju för öfrigt medge, att det i socialt afse-

Ang. en förhandlingsordning mellan tjänstemän m. fl. i statens administrativa verk samt vederbörande styrelser.

(Forts.)

Ang. en för-
handlingsord-
ning mellan
tjänstemän
m. fl. i statens
administrati-
viva verk samt
vederbörande
styrelser.
(Forts.)

ende ligger någonting synnerligen osundt däruti, att statens lönarbetare kunna, såsom nu är fallet, erhålla det intrycket, att staten är en osympatisk, otillgänglig eller stundom till och med rent af godtycklig arbetsgifvare, en arbetsgifvare, som visar en viss likgiltighet för arbetarnas själfkänsla såsom kontrahenter i löneaftalet. Denna själfkänsla har ju fått en viss tillfredsställelse och utveckling genom förhållandena i den enskilda arbetsmarknaden, där arbetarna genom sina fackföreningars förtroendemän ofta framgångsrikt förhandla med arbetsgifvarna angående villkoren och slutligen kanske genom arbetsinställelse sätta makt bakom ordet. Skall samhället kunna lita på, att statsarbetarna visa all den trohet i tjänsten, som samhällets väl kräver, kan intet vara angelägnare, än att statsarbetarnas hela ställning till sin arbetsgifvare blir först grundligt utredd och sedan ordnad enligt fullt bärkraftiga, moderna socialpolitiska principer. Nödvändigheten och — då vi jämföra våra förhållanden med andra länders på detta område — tidsenligheten af en sådan utredning synes mig till full evidens bevisad genom det ganska vidlyftiga samt mycket instruktiva och auktoritativa material, som Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott bragt tillsammans i en volym, som vi alla haft i våra händer. Jag sätter naturligtvis icke i fråga, att Första kammarens utskott icke skulle ha studerat ifrågavarande material. Det förefaller mig därför underligt, att utskottet framställer kraf på ytterligare utredning — i synnerhet om man velat bestämma sig för att icke gå längre än Andra kammaren gjort genom att taga reservationen.

Ehuru jag anser herrar Gibsons och Anderssons i Stårte reservation icke innebära mera än en del af hvad man på detta område måste fordra, vill jag dock, herr talman, med hänsyn till att Andra kammaren bifallit denna reservation, yrka afslag å utskottets hemställan samt yrka, att Första kammaren måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Biörklund, Henning: Den föregående ärade talaren nämnde, att motionen vore af stor principiell betydelse, men att Andra kammarens beslut vore väsentligt inskränkt i förhållande till motionärens förslag. Vid den utläggning, han gjorde af Andra kammarens beslut, fick jag den uppfattningen — och jag tror den delas af herrarna — att äfven Andra kammarens beslut i ärendet måste anses vara af stor principiell betydelse. Jag föreställer mig, att det icke kan vara lämpligt, att stora principiella frågor afgöras i riksdagens sista timme, då endast ett fåtal ledamöter, om hvilka man icke vet, i hvilken mån de representera kammarens åsikt, äro tillstädes. Det är uteslutande ur den synpunkten, att frågan blifvit så sent öfverlämnad till Första kammaren, som denna kammarens utskott trots sig icke böra intaga någon som helst ståndpunkt till frågan, hvarken gillande eller

förkastande, utan afböja den såsom för sent inkommen till Första kammaren för att kunna med nödig omsorg behandlas. Jag skall fördenskull icke gå in på några detaljer. Jag vill endast erinra, att, då det här gäller ett förslag om att skrifva till Kungl. Maj:t och begära regler för den vid statens administrativa verk sysselsatta personalens deltagande genom utsedda representanter uti utarbetandet af förslag till bestämmelser rörande arbets- och löneförhållanden, ett bifall till ett sådant skrifvelseförslag förutsätter, att man vill hafva några sådana regler. Det är icke gifvet, att Första kammaren har den ståndpunkten, att fastställda regler härutinnan äro önskvärda.

Jag hemställer om bifall till Första kammarens utskotts utlåtande.

Herr Anderson, Albert: Andra kammaren har beslutat, att Riksdagen skall i »skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i hvilken omfattning skulle kunna fastställas regler för den vid statens administrativa verk sysselsatta personalens deltagande genom utsedda representanter uti utarbetandet af förslag å de bestämmelser rörande arbets- och löneförhållanden och dylikt, som äro å denna personal tillämpliga».

Hvad förstås med administrativa verk? Menar Andra kammaren därmed kammarkollegium, statskontoret, kommerskollegium, fångvårdsstyrelsen o. s. v.? Dessa ämbetsverk höra ju till den administrativa förvaltningen. Det förhåller sig med dem äfvensom med andra verk, t. ex. postverket, tullverket, statens järnvägar och telegrafverket så, att Riksdagen fastställt staten, och det är icke detsamma som om en enskild person gjort det. Vid fastställande af staten undersökas noggrant, dels hvilka skyldigheter och hvilket arbete böra åläggas hvarje tjänsteman och dels hvilken ersättning han skall hafva. Man kan icke beskylla Kungl. Maj:t och Riksdagen för obillighet och hårdhet mot personalen i dessa verk. Det kan icke vara lämpligt, att en arbetare eller lägre tjänsteman kommer och säger: »det är för mycket arbete för mig, jag vill hafva det bekvämare och bättre». Dessutom finnes en annan omständighet, som ställer statens tjänstemän i en gynnsammare ställning än enskildes arbetare. Tjänstemännen hafva nämligen fått sig af staten tillförsäkrad pensionsrätt, och den är icke obetydlig. Att komma med en sådan framställning som den nu föreslagna skulle vara synnerligen olyckligt.

Därför ber jag att få yrka bifall till Första kammarens utskotts förslag.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda

Ang. en förhandlingsordning mellan tjänstemän m. fl. i statens administrativa verk samt vederbörande styrelser.
(Forts.)

Andra kammarens i ärendet fattade beslut; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Anmälles och bordlades:

statsutskottets memorial nr 114, angående den nya riksstaten; äfvensom

bankoutskottets memorial:

nr 47, med förslag till återstående stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

nr 48, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Justerades sex protokollsutdrag för denna dag.

Sedan herr talmannen tillkännagifvit, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen, medgaf kammaren på hemställan af herr talmannen, att ifrågasvarande anslag finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 3,10 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 31 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 24 i denna månad.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 114, angående den nya riksstaten, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

nr 47, med förslag till återstående stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

nr 48, angående öfverlämnande till Kungl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, angående reglering af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

nr 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 240, i anledning af Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen och dels i särskild proposition gjorda framställningar om tillförande af medel till fonden för rederinäringens understödjande;

nr 241, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af förslag till aflöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk;

nr 242, i anledning af Riksdagens år 1910 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets

jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning år 1909;

nr 243, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till låneunderstöd för enskilda järnvägar, *dels* Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket samt en i ämnet väckt motion;

nr 244, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående sådana utgifter för kapitalökning, som afse statens affärsverksamhet;

nr 249, angående statsregleringen för år 1912 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp;

nr 250, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående täckande af öfverbetalning å reservationsanslaget till flottans öfningar; samt

nr 251, med öfverlämnande af ny riksstat.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 252, till Konungen, angående upprättadt nytt reglemente för riksgäldskontoret.

Upplästes och godkändes bankoutskottets förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 245, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning, och

nr 247, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension;

dels ock till Riksdagens skrifvelse, nr 246, till fullmäktige i riksbanken, med öfverlämnande af reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 207, angående anordnande af stormvarningssignaler vid Sveriges ostkust;

nr 208, angående åvägabringande af utredning rörande de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden; samt

nr 239, angående särskild stämpling af importerade ägg;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 42, angående ändrad lydelse af § 45 riksdagsordningen;

nr 43, angående anslag till utgifvande på svenska språket af en samling gällande grundlagar, vallagar och parlamentariska arbetsordningar i främmande länder;

nr 44, angående åtgärder för undanröjande af en på äktenskapsfrekvensen menligt inverkan oegentlighet i skattelagstiftningen;

nr 45, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901;

nr 46, angående skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar;

nr 47, angående lag om inskränkning i inmutningsrätten;

nr 48, angående ändrad lydelse af 6, 23 och 24 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura;

nr 49, angående förändrad lydelse af 16 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897;

nr 50, angående proportionellt valsätt vid val af vissa hos stadsfullmäktige och landsting förekommande utskott och nämnder;

nr 51, angående vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

nr 52, angående anstånd i vissa fall med erläggande af stämpelafgift för arffallen egendom;

nr 53, angående rätt att hos statskontoret erhålla upplysning i fråga om skyldighet att utgöra stämpelafgift;

nr 54, angående en handels- och sjöfartstraktat m. m. mellan Sverige och Tyska riket;

nr 55, angående öfverförande af visst belopp till den i 19 § af lagen angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar den 4 juli 1910 omförmälda fond;

nr 56, rörande ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin;

nr 57, angående anslag till arbetsdomstol;

nr 58, angående ändringar i den proportionella valmetoden;

nr 59, angående ökning af fonden för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri samt angående anvisande af anslag för täckande af förvaltningskostnader för nämnda länafond år 1912;

nr 60, angående dels särskild afgift för brännvin, som tillverkas vid bränneri under tid, då vissa utländska råämnen där användas, dels ock särskild skatt å dylika ämnen, använda vid tillverkning af stärkelse;

nr 61, angående förordning med tulltaxa för inkommande varor;

nr 62, angående särskild godtgörelse åt ordförande i kommunalnämnd;

nr 63, angående ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen;

nr 64, angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901;

nr 65, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret äfvensom suppleanter för desse;

nr 66, angående förslag till lag om kollektivafktal mellan arbetsgifvare och arbetare m. m.;

nr 67, angående anslag till bestridande af kostnaden för den genom statens försorg anordnade medlingen i arbetstvister;

nr 68, angående trygghandet af valhemligheten vid de kommunala valen;

nr 69, i fråga om utlysande af landstingsmannavalen och ordningen vid dessa val;

nr 70, angående förslag till ändrad lydelse af § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen;

nr 71, angående ändrad lydelse af 20 § förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

nr 72, rörande förslag till förordning angående införsel, tillverkning och försäljning af sackarin m. m.;

nr 73, angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 A) i tulltaxunderrättelserna samt § 13 mom. 3 A) i förordningen med tulltaxa för inkommande varor;

nr 74, angående ändrad lydelse af vissa §§ i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maldrycker; samt

nr 75, rörande ändring i förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 40, angående kreditivsummorna;

nr 41, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor;

nr 76, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 77, angående bankovinsten;

nr 78, angående omorganisation af tekniska högskolan m. m. äfvensom lönerreglering för lektorer med flera befattningshafvare vid Chalmers tekniska läroanstalt m. m.;

nr 79, angående ordnande af undervisningen i arkitektur vid konsthögskolan m. m.;

nr 80, angående ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen;

nr 81, angående förslag till förordning rörande biografföreställningar;

nr 82, angående anslag till kapitalökning för odlingslånefonden;

nr 83, angående anslag till ökning af egnahemslånefonden;

nr 84, angående anslag till kapitalökning af fonden för fiskerinäringens befrämjande;

nr 85, angående anslag till ökning af norrländska nyodlingsfonden;

nr 86, angående anslag till kapitalökning af jordförmedlingsfonden;

nr 87, angående anslag till ökning af fonden för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri;

nr 88, angående anslag till bildande af en lånefond för tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 89, angående anvisande af medel till järnvägslånefonden;

nr 90, angående bildande af en lånefond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa län;

nr 91, angående anslag för fortsatt utveckling af statens telefonväsende;

nr 92, angående anvisande af medel till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar;

nr 93, angående anvisande af medel till fortsättande af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m.;

nr 94, angående anslag till fullbordande af statsbanan från Bastuträsk till Kallholmsfjärden;

nr 95, angående anslag till fullbordande af statsbanan från Östersund till Ströms vattudal;

nr 96, angående anslag till fortsättning af statsbanan Järna—Norrköping;

nr 97, angående anslag till anläggning af en statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälven;

nr 98, angående anslag till anläggning af en statsbana från Veittijärvi till Matarengi;

nr 99, angående anslag till kompletteringsarbeten å järnvägslinjen Kiruna—Svartön;

nr 100 angående anvisande af medel för utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Göteborg och Alingsås;

nr 101, angående tilläggsanslag för redan utförda anläggningar vid Trelleborgs ångfärjestation;

nr 102, angående anslag för inköp af mark i och för ordnande af Stockholms bangårdsförhållanden;

nr 103, angående anvisande för år 1912 af medel för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg;

nr 104, angående anvisande af medel för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Trollhättan;

nr 105, angående anvisande för år 1912 af medel för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen;

nr 106, angående anslag för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby;

nr 109, angående statsregleringen;

nr 110, angående utgiftsstat för postsparbanken m. m.;

nr 111, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarna;

nr 112, angående utbetalningen af anslag till riksdags- och revisionskostnader; samt

nr 113, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 2 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom äfvensom om ändringar i och tillägg till 4 kap. samma lag m. m., samt nr 68 med förslag om ändring i och tillägg till grunderna för förvaltningen af vissa kronan tillhöriga vattenfall, dels ock en i anledning af sistnämnda proposition väckt motion.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Tillkännagafs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentligt anslag bjuda och kalla Riksdagens samliga ledamöter att torsdagen den 1 nästinstundande juni kl. 11 förmiddagen infinna sig uti slottskapellet samt, efter förrättad gudstjänst, begifva sig till rikssalen för att enligt 36 § riksdagsordningen af Kungl. Maj:t i nåder hemförlofvas.

Kammaren åtskildes kl. 3,28 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 1 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 39, i afseende å statsregleringen och rörande de med statsverket gemenskap ägande ämnen;

nr 76, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 107, angående undantag från gällande bestämmelser om tiden för skjutsentreprenader;

nr 108, angående förordning om ändrad lydelse af 46 § i förordningen rörande hushållningen med de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894;

nr 114, angående förslag till lag om ändrad lydelse af 5 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension;

nr 115, angående förslag till lag om bankrörelse och till lag om ändrad lydelse af 10 § i lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker;

nr 116, angående förslag till lag om järnvägsaktiebolag och till lag om vissa aktiebolag, som drifva lånerörelse;

nr 117, angående förslag till stadga om skjutsväsendet; samt

nr 118, angående förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af § 8 i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne maj.

Herr talmannen och kammarens ledamöter afgingo kl. 10,48 f. m. till slottskapellet, där riksdagspredikan hölls af komministern A. Berglund.

Till åtlydnad af Kungl. Maj:ts nådiga kallelse begaf sig kammaren efter gudstjänstens slut till rikssalen, där jämväl Andra Kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för civildepartementet greffe Hamilton uppläst Kungl. Maj:ts nådiga förordnande för hans excellens herr statsministern Lindman att å Kungl. Maj:ts vägnar avsluta Riksdagen samt talmännen, hvar för sig, framfört kamrarnas undersåtliga välönskingar och riksdagsbeslutet blifvit af herr statsrådet och chefen för civildepartementet uppläst, förklarade å Kungl. Maj:ts vägnar hans excellens herr statsministern 1911 års lagtima riksmöte vara avslutadt.

Efter det kammarens ledamöter återkommit till samlingsrummet och där intagit sina platser, framträdde herr Lundeberg till talmansbordet och yttrade:

Mina herrar! Denna Riksdags arbete har nu nått sitt slut. Många stora och betydelsefulla frågor ha varit underställda Riksdagens pröfning och behandling. Ett flertal af dem ha vunnit sin lösning. Vår varma önskan är, att de fattade besluten måtte i väsentlig mån befrämja fäderneslandets trygghet samt lända till dess kraftiga, lyckosamma utveckling.

Till eder, mina herrar, framför jag en hjärtlig tillönskan, att ni i edra hem måtte mötas af lycka, trefnad, glädje och välgång, och därjämte äfven min djupt kända tacksamhet för all den vänlighet och välvilja, som under detta riksmöte liksom tillförene kommit mig till del från mina högt värderade kamrater i kammaren. Jag anhåller värdsamt att få vara i eder vänliga hågkomst innesluten.

Detta tal besvarades af herr Anderson, Albert, i följande ordalag: Herr brukspatron! Under den riksdag, som nu avslutats, har omfattningen af göromålen varit större än vanligt. Detta har också medfört en ökad arbetsbörda för vår högt vördade talman, men liksom alltid förut hafva vi erfarit, att han med synnerlig oväld och skicklighet utfört sitt viktiga uppdrag. Alla kammarens ledamöter förena sig i en värdsam och hjärtlig tacksägelse för det utförda arbetet samt för den vänlighet, som kommit kammaren till godo, och vi tacka särskildt därför, att enhvar af ledamöterna, som haft anledning att vända sig till talmannen, alltid blifvit bemött med synnerlig välvilja. Vi ihågkomma vår högt vördade talman med glädje och tillfredsställelse samt önska och hoppas, att han måtte kunna hämta krafter under den hvila, som han nu har att påräkna; vi förena oss alla i en värdsam och hjärtlig tacksägelse till vår högt ärade talman, herr brukspatron Lundeberg.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 12 på dagen.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.